

ВІСНИК VISNYK

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

ЗМІСТ

Третій З'їзд Світової Антикомуністичної Ліги	1
З резолюцій 3-го З'їзду ВАКЛ	1
Ярослав Стецько на Далекому Сході і в Австралії	3
А. Бедрій — Месіянізм і шовінізм Леніна	4
М. Чировський — Соціалістичний Спільний Ринок	8
Д-р М. Кушнір — Болшевицька філософія	11
I. Левадний — Другий рік визвольної війни Б. Хмельницького	15
С. Женецький — Поляки на Карпатській Україні	17
Софія Наумович — Два повстання та їх подібність	19
* * — Московський агент Віктор Петров	21
Із потайбічних документів	23
Коди Москви став потрібний Вишня	24
М. Гаврилюк — Ж. Дібюффе в Монреалі	26
Рецензії	27
Хроніка	28

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОВІД
УКРАЇНИ

У ВИДАВНИЦТВІ ООЧСУ МОЖНА НАБУТИ СЛІДУЮЧІ КНИЖКИ:

Е. Маланюк: <i>Illustrissimus Dominus Mazepa — тло і постать</i> , стор. 32	0.50	Л. Полтава: 1709 (роман), стор. 224, ціна: т. о. 2.50 м. о.	2.00
Е. Маланюк: <i>Малоросійство</i> , стор. 36	0.50	Я. Стецько: 30-те Червня 1941 р., стор. 463, ціна: т. о. 7.00, м. о.	6.00
Е. Маланюк: <i>До проблеми большевизму</i> , стор. 82	1.00	М. Сосновський: Україна на міжнародній арені 1945-1965, стор. 272	3.50
Е. Маланюк: <i>Нариси з історії нашої культури</i> , сторр. 80	0.50	Ф. Б. Корчмарик: Духові впливи Києва на Москов- щину в добу Гетьманської України, стор. 245	4.00
Е. Маланюк: <i>Остання весна (поезії)</i> , стор. 104	1.50	* Коссак-Охримович-Тураш: стор 190, ціна: т. о. 4.00, м. о.	3.00
Е. Маланюк: <i>Серпень (поезії)</i> , стор. 72	2.00	О. Дяків-Горновий: Ідея і чин, стор. 408, т. о.	5.00
* Історія Русів , стор. 346	3.00	П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
Д. Донцов: <i>Підстави нашої політики</i> , стор. 210	2.75	П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
Д. Донцов: <i>Правда прадідів великих</i> , стор. 95	1.00	П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дій)	1.00
Д. Донцов: <i>Хрестом і мечем</i> , стор. 319, ціна: т. о. 5.00, м. о.	4.00	П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: <i>Гетьман Іван Мазепа та його доба</i> , стор. 410	6.00	О. Бабій: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
О. Оглоблин: <i>Думки про Хмельниччину</i>	1.00	О. Запорожець: В одвічній боротьбі, стор. 370	2.00
О. Оглоблин: <i>Українсько-московська угода</i> , сторі- нок 100	0.50	Вадим Лесич: Кам'яні луни	1.50
О. Оглоблин: <i>Хмельниччина і українська держав- ність</i> , стор. 24	0.25	Р. Володимир: Палкі серця (поезії), стор. 215	2.50
О. Оглоблин: <i>Думки про сучасну українську істо- ріографію</i> , стор 87	1.50	Зореслав: З ранніх весен (поезії), стор. 112	2.00
А. Княжинський: <i>На дні СССР</i> , стор. 232	2.75	„ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ“ — історичний збірник УСС, 1914-1964, стор. 608, т. о.,	12.00
У. Самчуک: <i>Чого не гойть вогонь</i> (роман) сторі- нок 288	3.75	В. Гаврилук: Тінь і мандрівник (поезії), стор. 105	2.00
Ф. Одрач: <i>Щебетун</i> (повість), стор. 294	2.50	М. Кушнір: Край і еміграція, стор. 47	0.75
Т. Ерем: <i>Советський акваріум</i> , стор. 142	0.50	М. Острoverха: На закруті, стор. 142	2.00
Л. Старницька-Черняхівська: <i>Іван Мазепа</i> , сторі- нок 154	1.25	М. Острoverха: Великий Василіянин, стор. 48	0.50
Л. Старницька-Черняхівська: <i>Останній спіл</i> , сторі- нок 44	0.50	М. Острoverха: Гомін здалека, стор. 127	1.50
М. Щербак: <i>Вагаття (Лірика)</i> , стор. 64	0.75	М. Острoverха: Вліски і темряви (спогад), стор. 208	2.00
М. Щербак: <i>Шлях у вічність</i> , стор. 29	0.25	М. Острoverха: Чорнокнижник із Зубрівки, стор. 32	0.50
В. Гришко: <i>Пансловізм в советській історіографії</i> і політиці, стор 37	0.25	М. Острoverха: Грозна калини, стор. 132	2.00
В. Кравців: <i>Людина і воїк</i> (сл. п. Р. Шухевича- Чупринки), стор. 31	0.25	М. Острoverха: Без докору (міркування на мис- тецькі теми), стор. 154,	1.50
РІЧНИКИ ВІСНИКА (тверда оправа)	8.00	М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Е. Лихович: <i>Перевірка наших позицій</i> , стор. 15	0.25	Хосе Optera - 1 - Гассет: <i>Бунт мас</i>	2.00
Е. Лихович: <i>Форма і зміст українських змагань</i>	2.50	АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine 3.00	
В. Січинський: <i>Крим (історичний нарис)</i> , стор. 31	0.25	N. Chirovsky: Old Ukraine , 480 pp.	7.00
П. Мірчук: <i>З мого духа печаттю (25-ліття ОУН)</i> , стор. 30	0.50	N. Chirovsky: The Economic Factor in the Growth of Russia, 178 pp.	3.75
П. Мірчук: <i>Відродження української ідеї</i> , стор. 63	1.00	N. Chirovsky: The Ukrainian Economy , 93 pp.	1.50
П. Мірчук: <i>Під покров Богородиці (свято УПА)</i> , стор. 32	0.25	N. Chirovsky: An Introduction to Russian History , 280 pp.	4.50
П. Мірчук: <i>Українська визвольна справа і україн- ська еміграція</i>	1.00	L. E. Dobriansky: The Vulnerable Russians , 454 pp.	6.00
П. Мірчук: <i>Українська Повстанська Армія — 1942- 1952</i> , стор. 319	2.00	I. Mirehuk: Ukraine and its People , 280 pp.	3.00
П. Мірчук: <i>Українська Державність 1917-1920</i> , стор. 400	5.00	O. Honcharuk: If war Comes Tomorrow , 63 pp.	1.00
С. Збаразький: <i>Крути</i> , стор. 104	1.00	W. Dushnyck: The Ukrainian-Rite Catholic Church at the Ecumenical Council (1962-1965), 191 pp.	3.00
Г. Косинка: <i>Фавст з Поділля</i> , стор. 95	1.00	Замовлення висилати на адресу: V I S N Y K P. O. Box 304, Cooper Station New York, N. Y. 10003	

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА“! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!

ВІСНИК

ТРЕТИЙ З'ЇЗД СВІТОВОЇ АНТИКОМУНІСТИЧНОЇ ЛІГИ

Бангкок, Таїланд. — В дніях 3 — 8 грудня 1969 р. відбувся тут Третій З'їзд Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ) і XV Конференція Антикомуністичної Ліги Азійських Народів (АПАКЛ). Від довгих років АПАКЛ є головним стрижнем Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ) і всі дотеперішні з'їзди цих організацій відбувалися у вільних країнах південно-східної Азії.

У з'їздах взяла участь також делегація АБН в складі голови ЦК АБН і голови Проводу ОУН Ярослава Стецька та керівника пресового бюро АБН пані Слави Стецько.

У З'їзді ВАКЛ взяли участь делегації Аргентини, Австралії, Бельгії, Бразилії, Бірми, Канади, Китаю, Колюмбії, Франції, Греції, Гонг Конгу, Індії, Ірану, Японії, Кореї, Ляосу, Ливану, Нової Зеландії, Норвегії, Нікарагви, Філіппін, Парагваю, островів Ріюкю, Сауді Арабії, Єспанії, Таїленду, Туреччини, ЗСА та В'єтнаму. Крім того були заступлені АБН, Національний

Комітет Поневолених Народів у ЗСА в складі проф. д-ра Л. Добрянського і п. В. Чопівського. Європейська Рада Свободи (проф. д-р Т. Оберлендер), Міжнародня Конференція відносно Політичної Війни (Сузанна Лябен), Асоціація Вільного Тихого Океану (о. Реймонд де Єгер), АЦЕН (п. Василь Герменджі), Міжнародний Комітет для Інформації і Соціальної Діяльності — ЦІАС (Альфред Гіллен з Німеччини) і інші.

Всього на з'їзді було біля 200 делегатів і обсерваторів від 44 національних і 24 організаційних членів-одиниць.

XV Конференція АПАКЛ відбувалася в днях 6 — 7 грудня. Її відкрив заступник прем'єра Таїленду Пратас Чарусатіяра, а головним промовцем був генерал-лейтенант Хесус М. Варгас, генеральний секретар СЕАТО.

Під час обох з'їздів активну працю розвинула делегація АБН, що відбилося у резолюціях ВАКЛ і АПАКЛ.

З РЕЗОЛЮЦІЙ 3-ГО З'ЇЗДУ ВАКЛ

ПРО ДОПОМОГУ ПОНЕВОЛЕНИМ НАРОДАМ

Советсько-російський імперіалізм, після загарбання України, Білоруси, Туркестану, народів Кавказу, Естонії, Латвії, Литви, Угорщини, Словаччини, Чехії, Болгарії, Румунії, Східної Німеччини та інших країн, допоміг комунізмові уярмити Північну Корею, Північний В'єтнам, піддержував комунізм на материкову Китаю, на Куї і в інших країнах (Занзібар, Альбанія, Хорватія, Сербія). Він брутально здушив визвольні повстання українців і інших в'язнів у російських концтаборах (1948, 1953-59), розгромив угорську революцію в 1956 році і спроби чеського та словацького народів звільнити себе (1968), і незмінно зростає з метою світового панування.

Тепер російська воєнна флота, здійснюючи історичний імперіалізм царської Росії панувати над морем, загрожує Південній Європі, Близькому Сходу і Північній Африці та систематично проникає на Індійський і також на Тихий океані.

При помочі партизанської війни в Латинській Америці Москва намагається встановити там від неї залежні режими.

Через підривання суспільного порядку, через загальну деморалізацію, студентські заворушення в Північній Америці й Західній Європі, а в ЗСА ще й через провоковані нею расові конфлікти, Москва прямує опанувати зсередини ті частини світу.

Російська і червонокитайська агресія проти незалежності і об'єднання у свободі В'єтнаму й Кореї, через підтримку Північного В'єтнаму і В'єтконгу та підтримку диверсій в Південній Кореї загрожує незалежності і свободі народів Азії.

Тому третя конференція Світової Антикомуністичної Ліги постановляє:

1. Продовжувати політичну підтримку всім народам, поневоленим російським імперіалізмом в СССР і поза його кордонами, в їх національно-визвольній боротьбі за відновлення їх вільних і незалежних держав і за людські права;

2. Закликати уряди вільного світу, щоб

а) зайніціювати політику визволення поневолених російським імперіалізмом і комунізмом народів, які є Ахіллесовою п'ятою советсько-російської тюрми народів, для піддержки вільним світом національно-визвольних революцій і повстань, здатних повалити російсько-большевицьку імперію і комуністичну систему та запобігти вибухові термоядерній війні;

б) піддержати боротьбу за об'єднання у свободі країн, насильно поділених;

3. Засудити:

а) невпинну російсько-комуністичну політику загарбництва, агресії проти все нових країн, уярмлення багатьох націй і потоптання людських прав та плянового народовбивства;

б) русифікацію уярмлених народів, руйнування і палення культурних, історичних і релігійних пам'яток, архівів, музеїв і церков московськими шовіністами у поневолених країнах;

в) вдержування концтаборів і ув'язнювання у них інтелігенції, священиків і вірних різних віроісповідань, борців за свободу слова, думки, совісти і національних та людських прав.

4. Закликати вільний світ, щоб він вимагав від Росії:

а) негайного звільнення всіх політичних в'язнів, зокрема всіх ув'язнених священиків, католицьких і православних, протестантських пасторів, мусульманських і жидівських релігійних провідників, а особливо архієпископа підпільної Української Католицької Церкви В. Величковського, якщо він ще живе, і загалом усіх в'язнів — борців за права людини і самостійність народів;

б) скасування усіх концтаборів у советсько-російській тюрмі народів і людей, а також у всій комуністичній сфері впливу.

5. Домагатися, щоб провідники всіх націй вільного світу засудили СССР і його сателітів як найжорстокішу тюрму народів і працювали для того, щоб вигнати СССР і його сателітів з Організації Об'єднаних Націй і інших міжнародних організацій за порушення ХартіїОН і щоб пірвати взаємини з тією імперією.

6. Закликати громадськість вільного світу домагатися від своїх урядів зміни політики щодо поневолених народів з т. зв. мирного співіснування з Росією на політику визволення; поборувати комуністичні п'яті колони у вільних націях; скріпити патротизм, героїчну

"VISNYK" — "THE HERALD"

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,

New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

концепцію життя і суспільну справедливість; протестувати і демонструвати проти большевицьких злочинів, агресії і народовбивства, проти порушення прав людини і народів.

(Резолюцію прийнято одноголосно 6-го грудня 1969 року).

**ПРОТИ ВИНИЩУВАННЯ КУЛЬТУРНИХ ДІЯЧІВ
І РУЙНУВАННЯ ПАМ'ЯТОК В УКРАЇНІ**

Екстермінаційна і русифікаційна політика Москви щодо українського народу на всіх ділянках життя — культурній, релігійній, економічній, національно-політичній — все більше зростає.

Український народ продовжує незмінно і зусильно свою боротьбу за вільну і незалежну власну державу і права людини.

Москва брутально все інтенсивніше переслідує українських культурних діячів і українські Католицьку і Православну підпільні Церкви.

Тому Третя конференція Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ) постановляє:

1. Третя конференція ВАКЛ дає свою повну політичну підтримку визвольній боротьбі українського народу за відновлення його вільної і незалежної держави і за права людини.

2. Третя конференція ВАКЛ засуджує якнайгостріше нищення і палення культурних, історичних і релігійних пам'яток, архівів, музеїв і церков в Україні та в інших уярмлених країнах (напр., спалення безцінного архіву в церкві св. Юрія у Видубицькому монастирі в Києві, бібліотеки Академії Наук Української ССР, зруйнування синагоги в Одесі з цінними архівами і т. п.).

3. Третя конференція ВАКЛ засуджує ступневе затрояування харчів видатних українських культурних працівників (М. Гориня, І. Кандиби, Л. Лук'яненка і інших) у концтаборах, ув'язнення на 25 років у Володимирській тюрмі українських підпільних червонохрестин робітниць (К. Зарицької, О. Гусак, Г. Дицик і інших), ув'язнення за рішенням КГБ, без ніякого судового поступування, українських юристів, зокрема д-ра права Володимира Горбового, що перебуває вже 23 роки в концтаборах, ув'язнення українських підпільних католицьких священиків на чолі з архієпископом В. Величковським, як теж православних і протестантських священнослужителів.

Конференція засуджує знищування борців за свободу і незалежність своїх батьківщин, насильну русифікацію, комуністичні вбивства борців за свободу і незалежність у вільному світі (1959 вбито українського революційного провідника Степана Бандера; 1949-1969 — білоруських, азербайджанських, туркестанських, угорських, словацьких, хорватських і інших борців за свободу), які незмінно продовжуються і систематично посилюються, —

Конференція закликає до сумління вільного світу до класи всіх зусиль, щоб був припинений терор, народовбивство і нищення культурних пам'яток в Україні і інших уярмлених країнах та щоб негайно звільнено

з тюрем і концтаборів українських політичних в'язнів і в'язнів інших народів, поневолених в ССР і в т. зв. сателітних країнах, і щоб ліквідовано всі концтабори.

(Прийнято пленумом конференції одноголосно 6 грудня 1969 року).

ЗАСУДЖЕНО „ДОКТРИНУ БРЕЖНЕСВА”

Зважаючи на те, що „доктрина Брежнєва”, яка порушує дух і літеру хартії Об’єднаних Націй, була застосована, щоб розчавити боротьбу Чехо-Словаччини за свободу, постановляється оцим:

1. Гостро засудити цю доктрину.
 2. Апелювати до народів світу відкинути заміри цієї „доктрини” і випливаюче з неї визнання сфер впливу, як також визнання „статус-кво” у країнах під комуністичним впливом.
 3. Домагатися, щоб Об’єднані Нації докладно розглянули цю „доктрину” стосовно хартії Об’єднаних Націй.
- (Прийнято одноголосно пленумом конференції 6 грудня 1969 року).

ПРОТИ ВІДЗНАЧУВАННЯ СТОРІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛЕНИНА

Зважаючи на те, що Кремль плянус в 1970 році відзначати в усьому світі сторіччя з дня народження Леніна для того, щоб надхнати комуністів і їхніх попутників у всьому світі оптимізмом і відвагою,

ПОСТАНОВЛЯЄТЬСЯ, щоб усі організації-члени ВАКЛ зорганізували протидію у своїх країнах, викриваючи ідеологію ленінського вчення і тиранське правління і народобивство, що слідували за нею. Необхідно також протидіяти заходам, поробленим збоку ЮНЕСКО і інших осередків інформації вільного світу для відзначення цієї події.

(Внесок української делегації прийнятий одноголосно пленумом 6 грудня 1969 р.).

РЕЗОЛЮЦІЯ 15 КОНФЕРЕНЦІЇ АНТИКОМУНІСТИЧНОЇ ЛІГИ АЗІЙСЬКИХ НАРОДІВ (АПАКЛ)

XV Загальна конференція Антикомуністичної Ліги Азійських Народів постановляє підтримати резолюції, прийняті Третою конференцією Світової Антикомуністичної Ліги і вимагає їх повного здійснення організаціями-членами Антикомуністичної Ліги Азійських Народів.

XV конференція Антикомуністичної Ліги Азійських Народів (АПАКЛ) поновлює свою незмінну підтримку візвольній боротьбі України, Білоруси, Кавказьких націй, Балтицьких держав, Угорщини, Східної Німеччини, Болгарії, Азербайджану і інших поневолених російським імперіалізмом і комунізмом націй в ССР і його сателітах за відновлення своїх незалежних демократичних держав і за людські права.

ЯРОСЛАВ СТЕЦЬКО НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ І В АВСТРАЛІЇ

8 грудня 1969 р. Ярослав Стецько, що очолював делегацію АБН на 3-ій З'їзд Світової Антикомуністичної Ліги, на прийнятті в королі Тайланду вручив йому книгу „Рашян опреши Ін Юкрейн”, документацію в справі д-ра В. Горбового, затруювання українських політичних в'язнів Горіння, Лук'яненка, Каціби, в'язнення українських червонохресних робітниць К. За-рицької та інших і документацію про вбивство Степана Бандери.

9 грудня відбулася розмова Ярослава Стецька з генеральним секретарем СЕАТО, генералом Хесус Варгас (Філіппінцем), яка тривала півтори години. Голова Проводу ОУН з'ясував генералові проблематику визволення України та інших уярмлених націй і необхідність співпраці НАТО, СЕАТО, ЦЕНТО, як теж створення центру політично-психологічної війни з участю АБН. Ген. Варгас виявив глибоке зрозуміння для української визвольно-революційної концепції.

10 грудня 1969 р. Я. Стецько на чолі делегації АБН відлетів до Національного Китаю. В часі до 15 грудня делегація була на прийнятті у віцепрезидента Ен Чіякан, міністра закордонних справ Вей Тао-мінг, президента парламенту Гуанінг Куо-шу, президента державної контролі Лі Ші-тсунінг, генерального секретаря Національної Асамблії Кую Чі та почесного президента Світової Антикомуністичної Ліги і президента Антикомуністичної Ліги Азійських Народів, відділ Китай — Ку Ченг-канга.

Делегація АБН також оглянула деякі міста і фабрики та воєнну базу в Кімой на островах Матсу біля червоного Китаю.

Ярослав Стецько склав візиту і відбув розмову з президентом Чіянг Кай-шеком, після чого відлетів до Австралії.

Про перебування Я. Стецька в Перт та про його місію „інформувати народи про небезпеку комунізму” і про „революційні сили за залишкою занавісою, що знищать вкінці російську імперію” — повідомив щоденник „Де Сандей Таймс” 21.12. 1969 р., помістивши в тексті також знімок голови АБН і Візвольного Руху.

Інформацію про перебування пані Стецько в Брисбені помістив разом із знімкою щоденник „Де Курір-Мейл”.

В наступному числі „Вісника” стаття С. Подільської „Ідеї АБН перемагають: спільний фронт вільних і поневолених”.

Цю резолюцію запропонували д-р Ф. Товетоглю (Туреччина) і пані Гуйнг Н'гое Анг (В'єтнам). Її прийнято подавляючою більшістю голосів після великої дебаті, у якій перемогли прихильники України і АБН.

XV конференція АПАКЛ твердо вимагає від Советської Росії відтягнути свої окупаційні війська з усіх уярмлених країн в ССР і його сателітів.

Анатоль Бедрій

МЕСІЯНІЗМ І ШОВІНІЗМ ЛЕНІНА

Всяка більшевицька, советофільська (улюблениці якої між українцями називають її радянофільством), псевдопрогресивна і т. зв. „об'єктивна” пропаганда називає Леніна справжнім інтернаціоналістом, визволителем народів від царського імперіалізму й борцем проти великоросійського шовінізму й націоналізму. Насправді Ленін не був жадним з них, навпаки, він відзначався ультраперебільщеним російським шовінізмом, був завойовником націй в користь експансії російської нації та культури і був опанований манією світової величі російської нації.

Безперечно всі ці його властивості мали модерний вигляд, який не відразу можна було розкусити. Перш за все, ці його російські ідеї були **нерозривно** й надзвичайно вміло поєднані з універсальною доктриною Маркса-Енгельса. Російський філософ Н. Бердяєв твердив, що марксизм викликав у Леніна велике враження тому, що „марксистська месіяністична ідея, поєднана з місією пролетаріату, лучилася й ідентифікувалася з російською месіяністичною ідеєю”. (Н. Бердяєв, „Русская идея”, Париж, 1946, с. 250). Отже, визначний російський інтелектуал признав, що Ленін був месіяністом, який сполучив дві месіяністичні ідеї — російську й Марксову — в модерну ідеологію російського імперіалізму й колоніалізму.

Від самого початку своєї політичної кар’єри Ленін був надиханий традиційною російською вірою в світове провідницьке призначення Росії, в містичну силу російського народу, обраного знищити в цілому світі все, що протиставиться світовому пануванню росіян. У 1902 році Ленін писав у праці „Що робити?“: „...нехай читач пригадає собі попередників російської соціял-демократії, як, наприклад, Герцен, Бєлінського, Чернишевського й близьку групу революціонерів сімдесятих років; нехай він застновиться над **світовим значенням російської літератури**, яке вона тепер осягає“.

Чи ж не видно в цій думці російської шовіністичної гордості й зарозумілости, бажання вишищти російську культуру і зробити її культурою цілого світу через її нібито інтернаціональні, всесвітні складники та властивості.

Багато років пізніше Леніна схвалив всеціло Сталін, який уточнив нову імперську синтезу словами: „**Ми мусимо звільнитися від перестарілого упередження, що лише Європа може показувати нам дорогу.** Існує догматичний і творчий марксизм. Я рішився в користь другого“. (Сталін, „Сочинения“, Москва, 1946, т. 3, с. 187). Відомий знавець большевизму Георг фон Равх дав до цього твердження такий коментар: „Це був месіяністичний соціалізм, який нагадує Герцена і Лаврова“. („Гісторі ов Совет Рашиа“, Нью Йорк, Ф. А. Прегер, 1957, с. 49). Сталін і фон Равх виявили суть ідеології Леніна, підтверджуючи тим самим погляд Бердяєва.

У вище цитованому творі Леніна далі сказано: „Словнення цього завдання, себто знищення наймогутнішого бастіону не лише європейської, але й азійської реакції поставить російський пролетаріят в авангарді інтернаціонального революційного пролетаріату“.

Ленін встановив світову місію для російського пролетаріату як національної одиниці, місію, яку мав виконати лише цей російський національний пролетаріят, а ніякий інший пролетаріят. Він мав знищити „реакцію“ в цілій Європі і в цілій Азії, себто на двох континентах, а опісля мав би запанувати над світовим пролетаріатом. При цьому і Ленін і потім Сталін безкомпромісово ворожо виступають проти „Європи“, немов лише там (а не в Росії) існують самі злі сили, а все спасення й добре існує в першу чергу і в найбільшій мірі в Росії. „Авантгард“ в цій вимозі Леніна означає „російський імперіалізм“, бо для знищення „реакції“ на двох континентах потрібна велика сила, яка дозволить російському пролетаріатові зайняти панівне становище в світовому пролетарському русі, і очевидно така переможна сила буде диктувати („диктатура пролетаріату“) світовому пролетаріатові свою політику.

Шовіністична манія величі заволоділа Леніним у 1905 році, коли він писав: „очі пролетаріату цілого світу жадібно звернені на пролетаріят цілої Росії. Повалення царату в Росії, розпочате так відважно нашою робітничою кля-

сою, стане зворотним пунктом в історії всіх країн, допоможе завданню робітників усіх країн, в усіх державах, в усіх частинах Гльобу". („Початок революції в Росії”). Ця манія величі Росії могла увійти в Леніна лише внаслідок індоктринації його російською месіяністично-шовіністичною культурою.

Д-р Дмитро Донцов з'ясував цю нову російську імперську ідеологію в такий спосіб: „... ідеологія московського комунізму і царата є лише дві різні форми одної й тої самої речі, а саме цього самого явища загального характеру, а це ніщо інше, як московський месіянізм, який веде війну проти Західу”. („Спіріт ов Рація”, в „Ріл Фейс ов Рація”, Лондон, Українська Інформаційна Служба, 1967, с. 25).

Д-р Донцов продовжує: „Гра ідею революції і пролетаріату, хрестоносний похід проти буржуазії, любовні споглядання на Азію, тиради й атаки проти принципу легітимності — ці ідеї й методи вживані в рівній мірі і Леніним, і пансловістами, і царом. В обох випадках одна й та сама ціль — зруйнування „гнилої” Європи ад майorem Московіе гльоріям — Європи, яка є ворожа до всіх дотеперішніх форм російської держави”. (Там же, с. 33).

Шовіністично - месіяністична манія Леніна змусила його до вислову: „Зовсім природньо, що Маркс і Енгельс якнайпalkіше вірили в російську революцію і її велике світове значення”. („Вступ до російського видання Листів І. Ф. Бекера, І. Діцгена, Ф. Енгельса, К. Маркса й інших до Ф. А. Сорге й інших”, 1907). В уста Маркса й Енгельса Ленін вклав думку, якої вони ніколи не висловили. В той спосіб він їх „зрусифікував”, використовуючи для російських національних цілей, зокрема для експансії російських впливів та панування.

Вістря Ленінових ідей було скероване виразно проти Європи з її свободою націй і людини, з її християнською культурою: „Західня буржуазія зогнила і є в конфронтації зі своїми гробокопателями-пролетаріатом”. („Демократія і народництво в Китаї”, 1912). Це твердження зформульоване в такий спосіб, що західню „буржуазію” має знищити „пролетаріят”, але не західній, себто не європейський в культурному розумінні, а „пролетаріят” без жадних властивостей європейськості. Основний наступ іде не так на „буржуазію”, як на Захід, тому

що Ленінове окреслення „буржуазії” мітологічне, а Захід — явище дуже реальне.

Ленін остаточно завершив свою концепцію нового російського імперіалізму напередодні першої світової війни, в 1914 році, що задокументоване в його праці „Про національну гордість великоросів”. У ній він писав: „Інтерес (не в хлопському розумінні) національної гордості великоросів збігається з соціалістичним інтересом великоруських (і всяких інших) пролетарів”. („В. И. Ленин об Украине”, Київ, Гос. изд-во політ. літератури, 1957, с. 421-2, „Сочинения”, 4-те вид., т. 21, с. 87-8). Ленін поєднав російські національні інтереси з Марковою доктриною, російський месіянізм прикрив Марковими фразами.

В чому має полягати „нова” місія Росії? В 1916 році Ленін дав відповідь на це питання: „Ми будемо намагатися дати націям, які є більш відсталі і більш пригнічені, ніж ми, „безкорисливу культурну допомогу”, уживши щасливого вислову польських соціал-демократів, це значить, ми... допомагатимемо їм в напрямі демократії й соціалізму”. („Собрание сочинений”, т. 19, с. 254). Болшевизм мав стати новим „культуртрегером” російського народовбивчого шовінізму, носієм російської рабської культури, розсадником російської деспотії. „Соціалізм” став покришкою російської експансії. Ленін проголосив інші нації, в тому числі й українську, відсталими націями, а російську — передовою, культурною нацією.

У 1917 році Ленін непохитно вірив і провіщав знищенння європейської культури, християнства, індивідуалізму, свободи націй і заміну їх матеріалістичною, безбожницькою, колективістичною, тоталітарною культурою дикої Росії: „... російська революція — власне тому, що вона мала пролетарський характер — була прогломом до прийдешньої європейської революції. Без сумніву, ця прийдешня революція може бути лише пролетарською революцією в найточнішому значенні цього слова... Ця прийдешня революція виявить у ще більшій мірі, з одного боку, що лише грізні битви, лише громадянські війни, зможуть звільнити людство від неволі капіталу; а з другого боку, що лише клясово свідомі пролетарі можуть і стануть провідниками великої більшості експлуатованих”. („Лекція про революцію 1905 року”).

Тут маємо наявний виклад Маркової фразеології, що повинна послужити Росії для знищення Заходу та здобуття гегемонії над ним. Очевидно, в цій завойовницькій, шовіністичній російській ідеології немає й не може бути місця для постання суверенної української національної держави, незалежної від Росії. Україна мусить або цілковито прийняти диктат Леніна й поповнити своє власне народовбивство, або збройно й ідейно-культурно оборонитися від російського напасника. **Співіснування між Україною й Леніновою Росією неможливе.**

Ганс Когн описав синтезу марксизму з російським месіяністичним імперіалізмом такими словами: „Справа Росії і справа комунізму сьогодні є одною справою: їх не можна розлучити. Світовий революційний комунізм злучився з російською націоналістичною місією спасіння. Вони себе взаємно скріплюють, признаючи авторитет, недовіряючи Заходові, у вірі в Росію, як єдиного носія справжньої релігії й єдиного доброго соціального ладу, в переконанні, що розсварений світ буде врятований від знищення і хаосу з поміччю російської віри й чину”. („Цванцігсте Яргундерт”, Цюрих, Европа, 1950, с. 130).

Після успіху т. зв. жовтневої революції Ленін впав у патологічний стан шовіністичної гарячки, викриуючи: „Людство досі не винайшло і досі нам невідома форма укладу, що була б досконалішою й кращою від Ради Робітничих, Селянських і Військових Депутатів”. („Подвійна влада”).

Пригадаємо до речі, що Ленін вважав совєтський лад за виключний продукт росіян, російської духовості, ментальності, формотворчості і з крайньою нетolerантністю ставився до державних форм інших націй. Чи ж у такій атмосфері могла Україна сподіватися визнання її державної незалежності збоку Росії?

Ленін надавав релігійної наснаги й містичної сили большевизму і в такий спосіб формував комбативний, месіяністичний російський рух: „Російському пролетаріатові багато дано. Ніде на світі не вдалося робітничій класі створити стільки революційної енергії, як у Росії. Але кому багато дано, від того багато вимагається”. („Завдання пролетаріату в нашій революції”, 1917). Росіяни обдаровані нібито якими містичними силами, які дозволяють їм вес-

ти цілий світ. Тон безперечно біблійний, а насправді антибіблійний і антихристиянський. Це — виклик на бій для Христа й християнського світу!

Шовіністична манія Леніна виявляється далі у цьому ж творі: „Наша партія не може „чекати”, а мусить негайно заснувати Третій Інтернаціонал... Ніяка інша країна на світі не є сьогодні такою вільною, як Росія”.

Цілком слушно коментує Ганс Когн: „Ленінове категоричне відкинення, його погірдлива ненависть до „буржуазної” європейської цивілізації викликала в серцях і традиції мас рідну ноту... Не зважаючи на те, що догма прийшла з-поза Росії, але як візантійська ортодоксія, так і марксизм незабаром став „націоналізованим, став російською церквою”. (Цит. вид., с. 111). В іншому творі Когн додає: „Фанатизм комуністів виникає з їхнього не-європейського роду віри з її середньовічною абсолютністю”. („Нешонелізм ін де Совет Юніон”, Нью Йорк, Колюмбія у-т, 1933, с. 27).

На початку 1918 року Ленін опрацював „Проект декларації прав трудящих й експлуатованих”, що є черговим документом його російського месіяністичного думання. В цій декларації він пише: „Конституанта настоює на повному зірванні з варварською політикою буржуазної цивілізації, що будувала добробут експлуататорів кількох вибраних націй на поневоленні сотень мільйонів трудящих людей Азії, взагалі в колоніях і в малих країнах”.

В цих словах категорична ворожість до всього європейського й рішення творити в Росії силу, яка має завести в цілому світі „справедливість і добробут”. Росія має взяти під свій покров „експлуатованих людей” всього світу. Бажанням Леніна було доказати, що все злоходить з „варварського” Заходу, а все добро з Росії, хоч насправді в Росії було незрівняно більше варварства, ніж на Заході. Росіяни радо пішли за Леніним проти ненависної їм „буржуазної цивілізації” Заходу.

Ленін будував політику совєтської Росії на російському шовіністичному месіянізмі також у 1919 році. VII Всеросійський З'їзд Советів під його диктатом виніс таку резолюцію (5-го грудня): „...на магометанському Сході поширилось переконання, що Російська СФСР, що ле-

жити між капіталістичною Європою і народами Азії, поневоленими імперіалізмом, є їхньою опорою в боротьбі за визволення від національного гніту". (Див. Івар Спектор, „Совет Юніон енд де маслім ворлд”, с. 38). Росія зовсім відмежувалася від Європи і з незалежної позиції проголосила свою „спасенну” науку для цілого світу, який мусів або її прийняти, або бути нею покорений, або стати до боротьби на життя і смерть.

У 1920 році Ленін ще раз виповів війну цілому світові, який не хотів коритися диктатам Росії: „Поки існуватимуть капіталізм і соціалізм, ми не зможемо жити в мирі: кінець-кінцем затріумфує один або другий — похоронна пісня буде відспівана над труною Советської Республіки або над труною капіталізму”. („Промова до московських партійних секретарів”, 1920).

Навіть вже перед своєю смертю Ленін неподільно вірив у вищість Росії над усіма іншими націями і закликав цілий світ прийняти російську культуру й російську політично-соціальну систему: „...єдина нація, яка вийшла з реакційної війни з поміччю революційних методів не задля добра того чи іншого уряду, але внаслідок повалення його, була російська нація, і то російська революція вивела її на цей шлях... По всьому світу робітники звертають свої очі до советської держави”. („Політичний звіт Центрального Комітету на XI З'їзді Російської Комуністичної Партії (большевиків)”, 1922).

Для Леніна рішальним міжнародним чинником і рушієм світових подій була російська нація, а не якийсь там анаціональний пролетаріат. Ленін цікавився виключно експансіоністичними інтересами Росії, довкола якої мусіла обертатися доля інших націй.

Російський шовініст Ленін гордо задекларував: „Ми (росіянин — А. Б.) створили советську форму держави і таким чином розпочали нову епоху в світовій історії, епоху політичної влади пролетаріату, яка прийшла на зміну епосі політичної влади буржуазії”. („Нотатки публіциста”, 1922). Отже, росіяни розпочали нову епоху в світі; нова епоха розпочалася під проводом Росії. Росія виповіла війну цілому світові, заявляючи про своє рішення запровадити в цілому світі свій національний лад.

Ленін залишив по собі заповіт: його Росія мусить запанувати над цілим світом, бо в про-

Вол. Гаврилюк

КОЛЯДА

Ой, у саду, саду
Грана виноградні
Сині птиці клюють,
Золоте вино.

Виноград камінний,
Синіх ранків руна.
Ой, у саду, саду
Шовкова трава.

Росяний, солодкий
Пийте мед камінний.
Ой, у саду, саду
Рум'яна вода.

Дзвонять пави шр'ям,
Срібним виноградом,
Перлами з блакиті,
Кам'яне вино.

1936.

„ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ ПРОТЕСТУ”

Віце-президент Спіро Егню заявив, що тактика молодих заколотників-демонстрантів у ЗСА спричиняє „какафонію безглуздого монологу” замість сповненого змісту діалогу, який вони проповідують.

Спіро Егню сказав, що старше покоління конфронтується тепер з новим стандартом політичної поведінки. І він перелічив те, що називає молодечими „Десятьма Заповідями Протесту”:

- Вони не дозволяють опонентові висловлюватись.
- Вони не виставляють своїх власних програми.
- Вони не довіряють нікому, хто має понад 30 років.
- Вони не поважають батька і матері.
- Вони не слухають лекцій історії.
- Вони не пишуть нічого давшого, як слогани-гасла.
- Вони не виставляють вимог, які можна було б обговорювати.
- Вони не приймають жадної ідеї „естаблішменту”.
- Вони не шанують нікого, крім тоталітарних героїв.
- Вони не просять прощення за переступи — вони вимагають амнестії.

тивному випадку цілий не-російський світ станове у власній обороні до безпощадної війни і знищить шовіністично-месіяністичну Росію.

М. Чировський

СОЦІАЛІСТИЧНИЙ СПІЛЬНИЙ РИНОК

У 1969-му році минуло друге десятиріччя від часу постання т. зв. Соціалістичного чи пак Комуністичного Спільногого Ринку, популярно званого Комекон.

Комекон створено у 1949 р. як противагу Маршалловому планові ЗСА для допомоги у відбудові зруйнованих війною господарств європейських країн. Ініціатором у створенні Комекону була Москва, яка посередньо змусила сателітні держави погодитися на приступлення до т. зв. Ради Спільної Господарської Допомоги. Вже в 1950 році до РСГД належали, крім СССР, Польща, Чехо-Словаччина, Мадярщина, Румунія, Болгарія, Альбанія і Східня Німеччина¹⁾.

Інтенції Москви у створенні Конекону були ясні від самого початку: советська економіка дуже терпіла внаслідок своєї добровільної, політично умотивованої ізоляції від т. зв. капіталістичних господарств і її треба було розвинути міжнародну економічну співпрацю, щоб успішно виконувати свої плани. Однак московські володарі такої співпраці не хотіли з двох зasadничих причин: поперше, щоб внаслідок цього СССР не підпав під впливи Заходу і, подруге, щоб ця співпраця не пішла на користь капіталістам і не загальмувала на Заході революційні процеси.

Тому під кінець другої світової війни зродилася в головах московських володарів думка створити сателітні держави т. зв. соціалістичної структури, які б були цілковито під політичним впливом СССР і з якими господарська співпраця ні в чому не шкодила б комуністичній ідеї, а була б корисною для советської економіки.

Вже незабаром виявилось, що наміри советських вождів, а зокрема Сталіна, ідуть в напрямі комплектної інтеграції сателітних народних господарств із советською економікою. І хоч СССР допомагав у дечому, передусім в індустриалізації, партнерам з Комекону, завжди таки він дбав передусім про власну користь коштом економічних інтересів сателітних країн²⁾. У 1950-их роках було багато доказів, як безоглядно Москва використовувала своїх са-

телітів. Наприклад, вона змушувала платити собі більше за свій експорт до цих країн, як за експорт у західні країни, і платила менше за свій імпорт із країн Комекону, як за імпорт із Західної Європи³⁾.

В часах Сталіна сателітні країни не мали відваги навіть обізватися в обороні своїх прав, і їхня економічна автономія помітно обмежувалася. Але зі смертю Сталіна ситуація в дечому змінилась. Нові кремлівські вожді вже не почували себе такими сильними і змущені були дати сателітам більшу свободу дії. З цим почала зникати і надія Москви на цілковите підкорення економіки тих держав советським інтересам.

Хрущовська десталінізація і „відлига“ позначились навіть спершу тихим, потім і відкритим спротивом сателітів советським експлуатаційним плянам. На початку 60-их років маленька Альбанія вийшла із системи Комекону, підбurenа червоним Китаєм. Югославія стала щораз більше інтересуватися економічною співпрацею в рамках Ради Спільної Господарської Допомоги в пізніх 60-их роках. Інші комуністичні країни або висилали на наради Коменкому своїх обсерваторів, або навіть брали участь в деяких його роботах. Однак, розрив і ворожнеча поміж СССР і червоним Китаєм багато пошкодили в координації економіки країн соціалістичного блоюку.

У 1954-55 роках Комекон став переходити вже на інші організаційні рейки. Замість диктату Москва рішилася на координацію його дій засобом двосторонніх і многосторонніх переговорів і консультацій поміж країнами соціалістичного господарського блоюку. Створено цілий ряд комісій для різних економічних ділянок. В 1962-му році переорганізовано всю систему Комекону.

Душою цих змін був Хрущов, який все ж таки не покидав надії, що шляхом переговорів і консультацій можна буде досягнути глибокої інтеграції соціалістичних народних господарств, і що Советський Союз вже самою питомою валою своєї економіки залишиться рішальною силою в Комеконі. Ще в 1956 році Хрущов уявляв собі дальший розвиток подій, як тісну еко-

номічну співпрацю комуністичних країн, яка уможливить якнайкраще використування їх виробничої спроможності та ресурсів, дозволяючи кожній з них країн спеціалізуватися тільки в тих продукційних процесах, до яких вона своїми природними і господарськими умовами найкраще надається⁴). Тобто Хрущов хотів визначити кожній комуністичній країні в рамках Комекону окрім виробничу ділянку, так, щоб вони одна одну доповнювали у залежності від совєтської економіки.

І так, у 1962 р. створено Виконну Раду Комекону, яка взяла на себе більшість координаторійних функцій і у великій мірі заступила не-життєздатну Конференцію країн бльоку. Виконна Рада відбуvalа кілька разів на рік свої засідання і стала досить ефективним знаряддям для координації господарств країн РСГД. Попуширено і зміцнено також Секретаріят Комекону з осідком у Москві. Створено понад двадцять постійних комісій для науково-технічних дослідів, торгівлі, стандартизації, наftи і земного газу, електрики і електроніки, адміністрації, механізації і автоматизації. Комісії з 1950-их років перетворено на підкомісії постійних комісій для детальної координації і плянування економічних процесів⁵).

Москва намагалась накинути Комеконові по-наднаціональне плянування, нібито в інтересі цілості бльоку, а в дійсності — в інтересі СРСР. На 1964-65-ий рік опрацьовано навіть плян науково-технологічних дослідів комуністичних господарств. Це мало бути пре-людією п'ятирічного пляну (1966-70 рр.) для таких дослідів — всеобіймаючого господарського пляну для всіх країн Комекону.

Але на цьому й скрахували надії Москви, бо червоний Китай заатакував „економічний імперіалізм” СРСР, а румунська комуністична партія виразно спротивилася московським централістично-координаційним намаганням. Мадярщина і Польща також виявили мало ентузіазму для всесоціалістичного плянування хоч би навіть тільки науково-технологічних дослідів⁶). У висліді загального послаблення комуністичної дисципліни вплив СРСР в рамках Комекону та-кож послаб. Часи Сталіна ніби минулися.

Але хоч Москва та інші партнери Комекону, кожний по-своєму, розчарувалися в перспекти-

вах економічній співпраці, її не припинено, бо мала вона й деякі успіхи. Москві розчарувалися в можливості зробити з Комекону прибудівку своєї економіки, а з сателітних країн свої колонії. Сателітних партнерів розчарував досвід економічної співпраці з Советським Союзом і недодержання Москвою обіцянок широкої допомоги.

Також країни Комекону розчарувалися одна в одній. Протягом 1960-их років постійно виявлялась розбіжність інтересів промислових країн, таких, як Східня Німеччина та Чехо-Словаччина, і сільськогосподарських, як Румунія та Болгарія. Партнери РСГД болючо переконалися, що вони не можуть розраховувати один на одного, що не завжди вони спроможні виконувати взяті на себе зобов’язання.

Все ж таки, як сказано вище, їхня співпраця дала деякі корисні висліди: підписано десятки договорів про обмін машинами, хемікаліями, винаходами та спеціалістами; збільшено обмін товарами і послугами; зраціоналізовано до певної міри визначування цін; узгіднено основні елементи плянування; поширено раціональне капіталовкладання; устійнено порівняльні критерії господарського росту; скоординовано науково-технічну дослідну працю.

В 1964 році запроектовано і збудовано нафтотроповід для Комекону, який доставляє нафту з Волго-Уральських районів у Польщу, Східну Німеччину, Мадярщину та Чехо-Словаччину. Цьому нафтovому проводові дано назву „Дружба”. Розбудовано електричні проводи „Мир” поміж СРСР і сателітними державами. Створено 100-тисячну резерву вантажних вагонів для товарообміну поміж країнами Комекону. Полагоджено роботу „Інтерметалу”, співпраці в продукції сталі і заліза. Хоча „Інтерметал” існує від 1955 року, щойно в половині 60-их років він добився незначних успіхів. В 1964 р. створено міжнародний Банк Економічної Співпраці, в якому СРСР має найбільший вклад капіталу. Завдання цього банку фінансувати товарообмін поміж країнами бльоку, а від другої половини 60-их років поміж Комеконом і економічно нерозвиненими країнами Азії та Африки, через т. зв. резерви, обмінювані на золото і тверді валюти.

В 1967 р. Москва стала натискати на скоординуванні господарських плянів соціалістич-

них країн на 1970-75-ті роки. В комунікаті Виконного Комітету Комекону з 7-го липня 1967 р. сказано: „Координація плянів мусить покрити передусім основні ділянки промисловості і транспорту, щоб налагодити товарообмін. Воно мусить включати також працю над розвитком науки і техніки”⁷).

Значить, Москва своїх мрій не залишає, хоча всі докази, що Європейська Економічна Спільнота спирається на принципі свободи в розгрі ринкових сил, а Комекон — на державній ініціативі і плянувальних зусиллях міждержавної спеціалізації і виключенні непотрібного дублювання виробничих процесів.

Комекон із своїм плянуванням не досягнув того рівня обміну товарами, послугами праці і капіталовкладами, що його осягнула Європейська Спільнота⁸). Тому ще в 1961 році Хрущов обурювався на Європейську Спільноту, називаючи її „господарським імперіалізмом монополій”⁹.

Беручи все це до уваги, загально вважається, що в 1970-их роках у ділянці економіки комуністичні країни щораз більше співпрацюватимуть із західними країнами. ССРУ шукатиме більшої співпраці із Заходом для противаги червоному Китаєві, а інші, менші партнери блоюку, — щоб визволятись з-під впливу Москви.

Але треба також сподіватися, що московські вожді напевно змагатимуть до затиснення своєї контролі над Комеконом, згідно із проголошеною по окупації Чехо-Словаччини доктриною Брежнєва, за якою сателітні країни в ім'я будови соціалізму мусять добровільно зректися частини своєї національної суверенності, отже визнатиsovets'ku sупремацію. Комекон мав бути економічним прологом до советської супремації, подуманої Сталіним і Хрущовим.

ЛІТЕРАТУРА

1) М. Чировський, „Коунсіл фор мючуел економік ессістенс”, Джорнел ов бизнес, Сітен Голл Юніверсіті, грудень 1962, ст. 24 — 30.

2) Г. Шворц, Рашиа's совет економі, Нью Йорк, 1954, ст. 596 — 601, 611 — 618.

УКРАЇНЦІ В ЮГОСЛАВІ В КРИТИЧНІЙ СИТУАЦІЇ

Вінніпег (СКВУ-ПК). — За повідомленнями з Югославії положення українського населення в Баня Луці, Хорвочанах, Дервенті, Дев'ятині, Козарачі, Лішні та Пряяворі критичне.

Архиєпископ Білгороду та Апостольський кріжевецький адміністратор Гавріїл Букатко видав з цього природу звернення до всіх українців у світі з закликом подати якнайшвидше допомогу. У зверненні стверджується, що „Баня Лука є довколишні села, де розташовано сім українських католицьких парафій, зазнали величезні матеріальні шкоди. В оселях Баня Лука, Черовляна, Дервента, Деветіна, Козарач, Лішня і Пряявор лежать у руївницях церкви й парафіальні доми. Найсильніших пошкоджень зазнали Баня Лука і Лішня... Наші люди у Баня Луці й Лішні, у Хорвачанах та Дев'ятині у ці зимні дні сходяться на Богослужіння на відкритих просторах при колишніх своїх церквах... І приватні хати пошкоджені! Мури частинно повалені, потріскані, дахи розкриті, вогнища погасли. Нема приміщення, покриття, одягу, взуття — всього бракує, а грошей найбільше”.

Прохаючи допомоги, Владика пише: „Просимо про організовану поміч, збірки в цій цілі в кожній громаді, за посередництвом парафіальних урядів, орденаріятів, товариств та інституцій. Хто бажає може й приватно прислати свій дар любові на подану адресу. При кожній такій посилиці просимо зазначити: „Поміч для потерпілих від землетрусу”.

Президія Секретаріату СКВУ від себе звертається із закликом до всіх українських громад, організацій та установ і до всіх українців доброї волі дати якнайскоріше допомогу нашим братам у Югославії. У всіх справах звертатися на адресу екзекутиви Світової Ради Суспільної Служби:

Міс Ольга Даниляк, чермен

Велфар Консалтинг Ворлд Конгресс ов Фрі Юкрейніенс, 362 Батгорст ст., Торонто 130, Онт. Канада.

3) Г. Мендергавзен, „Termcs ов трейд бетвін де Совет Юніон енд смоллер коммюніст кавнтріс, 1955 — 57”, Рев'ю ов Економіке енд статистиці, травень, 1959, ст. 117.

4) Правда, 15 лютого 1956.

5) Г. Шворц, Ен Інтродацішен ту де совет економі, Колумбус, 1968, ст. 152.

6) Там же, ст. 149 — 152.

7) Экономическая Газета, ч. 28, липень 1967, ст. 42.

8) Шворц, там же, ст. 148.

9) Тайм, червень 28, 1962, ст. 28 — 29.

СКЛАДАЙТЕ НА ПРЕС-ФОНД ВІСНИКА!

Д-р Михайло Кушнір

БОЛЬШЕВИЦЬКА ФІЛОСОФІЯ

ІІІ Частина: Оцінка

Советська пропаганда постійно висуває три тези, що стосуються філософії большевизму: вона твердить, що ця філософія є, поперше, науковою філософією, подруге — найновочаснішим виразом поступу, супроти якої всі інші філософії є назадницькі, потретє, що вона має високі гуманітарні цілі, що наближаються, а може й покриваються з християнськими та демократичними. Дві перші тези повторюються всюди, третя служить тільки для зовнішнього вжитку, для переконування європейського й американського світу.

В оцінці большевицької філософії візьмемо ці три тези за підставу і поставимо собі по черзі запитання: 1) яка є наукова вартість большевицької філософії? 2) в якому стосунку вона стоїть до сучасної філософії і науки? 3) який її стосунок до традиційних ідеалів європейської культури?

Обговорюючи першу проблему, дамо водночас внутрішню критику большевицької філософії, а саме призадумаемося над науковою вартістю її методи, зasad, над справжністю її аргументації і т. п.

Критику переводимо на тій самій підставі, на якій ми сперли свій виклад, цебто обох сторін, згаданих у вступі. В зв'язку з цим треба підкреслити, що „Філософічний словник” віддає дуже вірно думку Леніна; особливо, коли йдеться про „Матеріалізм і емпіріокритицизм” він у „Словнику” скопленій майстерно, — так, що закиди, поставлені до філософії „Словника”, відносяться в рівній мірі до Леніна. Водночас не важко ствердити, що відносно проблематики, способу доказування і т. п. обширніші твори бельшевиків не різняться від наших джерел. Коли вони обширніші, то тільки тому, що мають більше цитат з Маркса, Енгельса і поборюваних противників. Щодо Сталіна ситуація спрощена, бо єдиний його філософічний твір був тут зреферований. А втім, підкresлюємо ще раз, що йдеться не про евентуальні „глибші” большевицькі студії, але про ті праці, які, як офіційний вираз „вірувань” Партиї, подаєть-

ся советським громадянам у всіх школах — а ними є дві праці: „Короткий курс історії Партиї” і „Філософічний словник”.

Друга проблема даст нам нагоду зіставити висліди європейської наукової і філософічної думки з большевицькою, що дозволить перевести зовнішню критику цієї останньої, шляхом зльокалізування її в історії людської думки. Врешті розгляд третьої проблеми даст нагоду перевести зовнішню критику зі становища вже не тільки думки, але також культурних європейських ідеалів.

1. Науковість большевицької філософії

Критерій науковості має зовнішній і формальний характер. А саме „науковою”, в найзагальнішому значенні слова, називаємо систему тверджень, що відповідає певним логічним умовам, завдяки яким вона посідає потрібну ясність і зціленість, незалежно від того, чи ця система правдива чи фальшиві. Йдеться, отже, про те, чи в будові тієї системи застосовано підставові методологічні постуляти, яких застосування є прикметне для кожної системи, що претендує на називу наукової.

Ці постуляти можна поділити на три групи. Перша група стосується **ставлення проблем**, при чому головною засадою є стисле й ясне вводження проблем, формулювання їх у термінології, позбавленій каламутності і недоговорень, ознайомлення із станом даної проблеми в літературі, яку обговорюється, і т. п. Друга група відноситься до **розв'язань**; від них вимагається також недвозначності, а водночас, з одного боку, докладного уточнення власного становища, з розв'язанням побічних проблем, яке воно насуває, — а з другого боку несуперечності системи. Врешті третій рід постулятів стосується до способу **узасаднення власних поглядів**: йдеться про те, щоб емпірична підставка, коли її вживавася, була достатньо широка й виразна, щоб логічні докази були позбавлені блудів, щоб не було в системі софіс-

Tarok tipodjema crogyhry hayrin jeqimoco-
phi, ee6to siyethnay, noqtahenah heccho, lojor-
ho towy, ujo heftimono, ujo moke y gospiimbernika
osnahatn "metaphinika", rojin Ephet Max Mir Gy-
tn Metaphinom, a Chihoda he Mac hm gytn.

Отике, я Goripmeenika hemce в читъи импоро би-
пзенхна. Дорогаиин имо як эмийпнам, мн баке зра-
тнхоро грахонниа, тарок я неприметнои сра-
нени, — аже кози сони глашнитр нигоджем, сми-
мийоти огнитас ноннти. Былчен „Идеалистъ“ е-
тия хнк Илларон (C/1955 — 374 — C/1963 —
347), Ильюшин (C/1955 — 228 — C/1963 — 229),
Бел монстриктън 3 Абритом Котом ха юн-
(C/1955 — 384 — C/1963 — 357), Нармаринктън
Химбиннин хайброто пердитамъ мокъти бояхъре
6тын Идеалистън (C/1955 — 305 — C/1963 —
289). А бтим, як же дншно, же же неприметнои
Goripmeenikam трапециитън имо „Несмити“ (отже, иже-

кладна аналіза різних текстів дозволяє ствердити, що в суті речі большевики мають на думці не кожну метафізику, але плюралістичну метафізику, і таким чином уможливити відкриття їх становища.

Іншим прикладом жибного зформулювання проблеми є проблема детермінізму й індетермінізму, де з відповідей виникає, що большевики стоять рішуче на детерміністичному становищі, а проблема, яку вони собі поставили, не має нічого спільногого з проблемою випадку й свободи, але є попросту справою сповидної незалежності з обмеженої точки зору — наприклад, оцього граду в стосунку до законів, що керують розвитком рослини, і людські акції в стосунку до законів, якими дана людина послуговується. Сама проблема детермінізму й індетермінізму, чи пак свободи, не була взагалі поставлена — і це не зважаючи на те, що большевики мають і в цій справі свій рішучий погляд.

Таких прикладів можна було б подати більше. Проте, обмежимося проаналізуванням однієї тільки проблеми в большевицькому опрацюванні, яка може послужити як типовий зразок їх способу ставлення проблем і „наукового” підходу до них. Йдеться про проблему речі самої в собі Канта. Тут большевики не можуть навіть закриватися твердженням, що їх не цікавлять філософічні проблеми Заходу, бо підіймають дискусію в окресленій справі, з окресленим автором, а саме з Кантом.

Емануель Кант (1724-1804) подав такі тези: 1) емпіричний світ зформований т. зв. формами „а пріорі” нашого ума; 2) власне ті форми спричиняють те, що в світі зобов’язують безоглядні закони, описувані природничими науками; 3) поза емпіричним світом існує „річ сама в собі”, себто позбавлена цих форм „а пріорі”; 4) речі самої в собі піznати не можемо, бо всяке пізнання полягає в формуванні предмету з поміччю форм „а пріорі”, через що він стає частиною емпіричного світу — тоді як річ сама в собі знаходиться поза світом. Треба завважити, що Кант був, коли йдеться про емпіричний світ, реалістом і раціоналістом — бо вірив, що цей світ не є продуктом суб’єктивної мислі, а існує незалежно від неї, і водночас твердив, що цим світом володіють безоглядні і пізнавальні наукові закони.

На ґрунті теорії Канта постає проблема: чи

і як річ сама в собі є пізнавальна. Саме цією проблемою займаються большевики і, зачитувавши прізвище Канта, приступають до зasadничої з ним розправи. Вони відкидають тезу про непізнавальність речі самої в собі, покликуючися на те, що 1) органічна хемія витворює т. зв. органічні продукти, 2) астрономія доказала систему Коперніка.

Отже, є очевидним, що вся ця аргументація спирається на повному незрозумінні проблеми. Йдеться про те, як можна піznати щось, що знаходиться поза емпіричним світом — і не є відповідю на це питання, коли вказується, що ми пізнали багато речей внутрі цього світу; а зарівно органічні тіла, як і рухи небесних тіл, належать, згідно з Кантом, власне до емпіричного світу і аж ніяк не є „річчю самою в собі”. Щобільше, те, що большевики хочуть тут виказати, а саме, що наш розум може напевно багато піznати в природі, давно перед ними сказав і узасаднив... сам Кант.

Отже, як бачимо, большевики взагалі не розуміють, про що йдеться: вони заявляють, що хочуть відкинути тезу Канта, опісля узасаднюють твердження, що не має нічого спільногого з кантівською проблемою, і врешті стверджують, що „річ сама в собі” Канта, щобільше, всяка такого роду філософія, вповні відкинута. Вони ані не зрозуміли проблеми, ані її не зформулювали. А йдеться про класичну проблему, знайомість з якою вимагають в Європі й Америці від кожного студента філософії.

Цей приклад типовий: большевики не розуміють найістотніші проблеми ними обговорювані, а метода їх обговорювання є прямо наспіхом над зasadами наукової методи.

2. Не ліпше представляється справа з розв’язаннями, які дас філософія большевиків: вони всі грішать примітивізмом.

Вже перша з ряду, обговорена нами большевицька теза, реалізм зформульована не тільки неясно, але також незвичайно примітивно. Пізнання має полягати в якомусь „відбитті, фотографуванні, копіюванні” предмету в свідомості. Відразу насувається питання: чи в такому випадку пізнаний предмет не є поза пізнавочим, тоді коли в ньому самому буде тільки відбиття предмету, фотографія чи пак образ. Отже, коли так, то чи можна говорити про пізнання предметної дійсності? Чи не пізнаємо тоді тіль-

ки її образ, чи пак відбиття? Коли пізнаємо тільки образ, яку маємо гарантію, що він відповідає дійсності? Большевики згадують мимохід про практику, як засіб спріважувати пізнання, — але коли станемо послідовно на становищі теорії „відбиття” (отраження), практика завжди матиме діло з відбитками, і остаточно ніколи не зможемо порівнювати копії з дійсністю.

Всі ці проблеми можуть бути поборені і, на нашу думку, були поборені європейськими реалістами, хоч, очевидно, не на ґрунті простацької, старогрецької теорії копіювання. Однак, річ у тому, що ці проблеми існують, і категоричне виголошування тези без загадки про них — є крайнім примітивізмом. В Європі реалістична філософія сьогодні дуже пошиrena, всупереч тому, що можна судити, читаючи большевицькі писання, — але таке примітивне становище, яке в них зустрічаємо, цілковито незнане.

Другим прикладом примітивізму большевиків є їх теорія еволюції. Коли все має бути змінне, чому закони руху незмінні і вічні? Чим є ці закони? Вони не можуть бути матерією, бо до істоти матерії належить, згідно з твердженнями большевиків, її змінність; вони також не є суб'єктивним продуктом думки, з уваги на большевицький реалізм. Звідси виникало б, що вони мусять бути якими-сь ідеями в платонівському стилі, — що, однак, большевики, як крайні противники всякого ідеалізму, не можуть мати на думці. Отже, не залишається нічого іншого, як ствердити, що ціла теорія зле передумана, примітивна і дилетантська.

Не краще з психологією. Не зважаючи на позірну ясність большевицьких тез, дуже важко здати собі справу з того, про що ім властиво йдеться. Наступні становища є між багатьма іншими можливі, і їх, відносно до психофізіологічної проблеми, займали європейські філософі: 1) декартівський дуалізм, сполучений з інтеракціонізмом: існують два роди явищ — фізичні й психічні — які взаємно на себе діють; 2) паралелістичний дуалізм, який відрізняється від попереднього тим, що залежність психічних явищ і навпаки — розуміється як функціональну, не причинову; 3) епіфеноменізм, подібний до паралелістичного дуалізму з тим, що одна зі серій, фізична або психічна — вважається детермінуючою і підставовою, а друга похідною;

такий епіфеноменізм може бути матеріалістичний, коли дає перевагу фізичним явищам, або спиртуалістичний, коли на першому місці ставить психічні процеси; 4) монізм, який твердить, що обидві серії явищ є різними проявами тієї самої незнаної нам істоти.

Реферуючи большевицьку психологію, ми зарахували її до епіфеноменічних поглядів матеріалістичного характеру. Але, хоч думка без сумніву така, вона у большевиків обтяжена стількома неясностями, що й тут помішання понять безсумнівне. І так, з одного боку двоїстість фізичнопсихічна дуже чітко підкреслена, говориться навіть про те, що думка є „продуктом матерії” — отже, здавалося б, що маємо діло з дуалістичним інтеракціонізмом. Але водночас довідуємося, що „мозок думас”, з чого знову виникає, що думка є не продуктом, а функцією тіла (паралелізм); врешті появляється у большевиків також монізм, згідно з яким усі явища є проявами одної матерії. Як із цим погодити факт, що „матерія відбивається (копіюється) в думці” і що тут належить назвати „матерією”, а що думкою, — невідомо. Ціла теорія знову безнадійно каламутна і примітивна.

Ми навели тільки три приклади большевицького примітивізму, — але вся їх філософія така сама. Подібно, як у проблематиці, так і тут ця філософія є прямо насміхом із наукових зasad.

РОЗПРАВА НАД ЧЛЕНАМИ ОУН

У грудні м. р. львівське радіо на основі інформації газети „Вільна Україна” подало звідомлення про черговий суд над членами ОУН, що тривав місяць у „Палаці Культури” Краснянської цукроварні. Підсудних Олійника (псевдо Говдомір), Чучмана (Денис), Чучмана (Береза), Пальвірка (Яструб) і Мороза (Байрак) обвинувачено як колишніх членів Служби Безпеки при Крайовому Приводі ОУН. Коментатор львівського радіо подає, що ці особи „вели збройну боротьбу проти радянської влади і брали участь у звірячих масових розправах над мирними радянськими громадянами на території Буського, Золочівського, Брідського та інших районів у 1944-1945 роках”. Усіх їх засуджено на довголітнє ув’язнення в таборах суворого режиму.

Черговий процес над членами ОУН в Україні — ще один доказ зростаючого терору, яким московський окупантський режим намагається здушити щораз більший спротив і незадоволення населення.

У СЛАВНЕ 320-ЛІТТЯ

ДРУГИЙ РІК ВІЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Прапор боротьби проти споконвічних гнобителів України — поляків, що його підніс 1648 року Богдан Хмельницький, викликав гарячий відгук по всій Україні, обумовив всенародній візвольний рух, що вибухнув великою національною революцією.

Вже перші тижні візвольних змагань позначилися близкучими перемогами козацької зброй під Кодаком, на Жовтих Водах, біля Княжого Байраку, коло Корсуня. Дальший перебіг війни — розгром поляків над Пилявою, похід у Галичину, облога Львова і переможний марш до Замостя.

Ставлячи своїм завданням у цій війні не знищенні польської держави, а знесення принизливих для козаків умов 1638 року та здобуття широких козацьких прав, Хмельницький стримався від дальнього походу на захід.

Перший рік війни скінчився тим, що гетьман прийняв мирові пропозиції нового польського короля Яна Казимира, брата померлого Владислава, з обіцянками справедливо задоволити всі козацькі вимоги, і зарядив відворот на Україну.

Населення українських земель ентузіастично вітало гетьмана-переможця. Тріумфальна зустріч Хмельницького в Києві започаткувала другий (1649) рік Великої національної революції. Всі кияни вийшли зустріти переможця. Привітав його київський митрополит Сильвестр Косів, що два роки перед тим зайняв митрополичий престіл у Києві після смерті великого митрополита Петра Могили (1647), який свою діяльністю підготовив ідейний ґрунт для національно-візвольної революції. Вітав гетьмана Єрусалимський патріярх Паїсій, який був тоді в Києві.

На честь Великого Богдана Київська Академія урядила пишне прийняття, під час якого гетьмана у привітальних словах і декламованих віршах порівнювано з Мойсеєм, що визволив свій народ з неволі, говорили, що він „Богом Даний і тому Богданом названий”.

У розмові з гетьманом патріярх Паїсій сказав, що, на його думку, варто зірвати всякі зв'язки з Польщею і створити самостійну укра-

їнську державу, як це було за княжої доби. Митрополит Косів одверто називав Богдана Хмельницького самодержцем руським.

В урочистих зустрічах і в розмовах з представниками різних верств населення Богдан Хмельницький відчув жагуче прагнення всього народу мати власну державу, Гетьман зrozумів, що нація бажає не дрібних пільг для козаків, а волі і незалежності для всієї України. Але було ясно, що Польща добровільно ніколи не визнає української самостійності і для виборення волі треба ще багато зусиль. Отже, відхід від Львова і Замостя був передчасний.

В лютому 1649 року приїхали до Богдана Хмельницького королівські посли, щоб передати йому булаву від нового короля на ознаку признання його гетьманом козацьких полків та сповістити про скорий приїзд королівської комісії для укладання мирової угоди.

Богдан Хмельницький відповів послам: „Скажу коротко: з тої комісії нічого не буде, — тепер війна мусить бути! У тих трьох чи чотирьох неділях виверну всіх вас, ляхи, догори ногами і потопчу вас так, що будете під моїми ногами, а наостанку вас султанові турецькому в неволю віддам! Виб'ю з лядської неволі український народ увесь! Перше я за свою кривду і шкоду воював, тепер буду воювати за нашу православну віру! Поможе мені в тім народ увесь, — по Люблин, по Krakів, і я його не віддам, бо це права рука наша, щоб ви не знищили хлопів і на козаків не вдарили. Буду мати двісті, триста тисяч своїх, орду всю при тім. За границю війною не піду, шаблі на турків і татар не підійму! Досить маю на Україні, Поділлі і Волині тепер, — досить вчасу, достатку і пожитку тепер у землі і князівстві моїм — по Львів, по Холм і Галич. А ставши над Вислою, скажу дальшим ляхам: сидіть і мовчіть, ляхи! І дуків і князів туди зажену, а як будуть і за Вислою брикати, знайду я іх там певно. Не зістане у мене і нога жадного князя і шляхетки у тій країні; а схоче котрий з нами хліба-соли їсти, — нехай Військові Запорізькому буде послушний!”

І польські посли, повернувшись назад ні з

чим, сповістили короля, що треба готуватись до нової війни.

На Україні велике піднесення охопило всі верстви населення. До війська добровільно йшли і шляхтичі, і міщани, і селяни, і молодь зі священичих родин. За короткий час скомплектувалось велике військо. Селяни створили багато повстанських загонів, що своїми діями мали допомагати головним військовим силам. Очолювали ті загони Максим Кривоніс, Небаба, Нечай. На допомогу рушив з Криму хан з ордою.

У Польщі король Ян Казимир проголосив посполите рушення — загальну мобілізацію шляхти. Зібрані нові сили і рештки побитої в попередньому році польської армії на чолі з магнатами Вишневецьким, Заславським, Фірлеєм, Конецпольським, Лянцкоронським вирушили на Волинь. З півночі на допомогу полякам Литва вислава свое військо, яке під командою Януша Радзивілла вдерлося в північні землі України.

Назустріч литовцям вийшов київський полковник Михайло Кричевський, який свого часу визволив Богдана Хмельницького з польського ув'язнення. У кровопролитній битві 31 липня 1649 року біля містечка Лосева над Дніпром Кричевський поляг смертю хоробрих. Загинуло теж багато козаків, але і литовці втратили стільки людей, що не мали вже сил провадити бойові операції.

Богдан Хмельницький з військом пішов на Галичину і обложив Збараж, де замкнулись поляки, якими командував Ярема Вишневецький, що недавно панічно тікав з Лубенъ.

На допомогу обложеним виступив король зі своїм військом. Шлях до Збаражу тягнувся через Сокаль, Радехів, Топорів, Зборів. Під час походу Ян Казимир проголосив свій універсал про позбавлення Богдана Хмельницького булави і призначив гетьманом козака Семена Забузького.

Дізнавшись про марш короля, Хмельницький залишив частину козаків для провадження облоги Збаражу, а сам з іншими своїми силами і з татарами виступив проти королівських військ. 15 серпня обидві сили зустрілись під Зборовом. Розтягнуті на довгій дорозі польські військові обози не були в стані боронитись і опинились в руках татар.

Король зі своїми силами перейшов Стрипну і замкнувся в оборонному таборі, але в обличчі безнадійного становища почав таємні переговори з татарським ханом, запевняючи йому великі нагороди за ціну відступлення від козаків.

Військо Богдана Хмельницького почало наступ з усіх боків, загрожуючи оточити поляків і захопити в полон їх усіх разом з королем.

У критичну хвилину Ян Казимир звернувся до Хмельницького з принизливою пропозицією миру. Розпочати мирові переговори радив і хан. Гетьман зрозумів, що хан мав попереднє зговorenня з поляками і в разі відкінення мирових пропозицій міг виступити разом з королем проти козаків. У таких обставинах Гетьман погодився на переговори і 18 серпня був укладений Зборівський мир.

Згідно з цим договором реєстрових козаків мало бути 40 тисяч. Козаки діставали право вільно мешкати в Київському, Чернігівському і Брацлавському воєводствах, у межі яких не могло заходити польське військо. Всі державні посади там могла посадити лише православна шляхта. Мешканці інших земель, прийняті до реєстру, мали право вільно зі всім майном переходити на Україну. Єзуїти позбавились права закладати свої школи в Києві. Київський митрополит мав одержати місце в сенаті. Учасники визвольної війни діставали амнестію і сконфісковані в них маєтності мали бути їм повернені.

Однак, ці такі корисні умовини договору вже не могли задоволити українського народу, який прагнув повної самостійності. В армії Богдана Хмельницького було 300 тисяч людей, а реєстр передбачав тільки 40 тисяч. Силою фактів решта мусіла знов ставати кріпаками, а повернення на українські землі польських магнатів вказувало на відновлення кріпацької неволі.

З королівських земель наспівали вістки про жорстокі розправи з учасниками повстання. Обіцяної королівської амнестії не здійснено. Православний митрополит не дістав місця в сенаті. Але Зборівський мир хоч і не здійснив широких плянів Богдана Хмельницького про створення Української держави по Холм, Львів і Галич, забезпечив можливості для організації державного життя у межах трьох визначених у договорі воєводств. Державу очолював гетьман, якому підлягала генеральна старшина.

З ЧУЖИХ ВИДАНЬ

ПОЛЯКИ НА КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ В 1938-39 РР.

Відомо, що коли після упадку Першої Чехо-Словачької Республіки, яку задавила в 1938 р. гітлерівська Німеччина, наші брати за Карпатами, що входили в склад тієї республіки, стали творити свою державу, Карпатську Україну, поляки за всяку ціну старалися не допустити до її створення. Спершу Польща намагалася робити це дипломатичними ходами, а пізніше, коли вона восени 1938 р. таки була проголошена, то поляки старалися за всяку ціну її знищити.

Боячись зав'язку української державності за Карпатами, з якого мала б постати, при сприятливих політичних умовах, Українська Самостійна Соборна Держава, до складу якої напевно увійшли б також всі західно-українські землі, що входили в склад тодішньої Польщі, — поляки напослідок цей зав'язок зліквідувати. Висунувши концепцію „спільногоД кордону з Мадярчиною”, Варшава всією силою підтримувала претензії Будапешту на Карпатську Україну і намовляла мадярів до збройної окупації її території. Коли ж Карпатська Україна була проголошена самостійною державою, то поляки стали висилати туди збройні ватаги терористів-диверсантів.

Досі українському загалові було відомо про ті польські диверсійні банди з опису українських авторів, учасників березневих подій за Карпатами. Тепер про цю польську акцію на Карпатській Україні заговорили вже й самі поляки. В 9-му томі „Річника Сандецького”, що його видає Польське Товариство Історичне, Відділ у Новому Санчі, з датою 1968 року надруковано працю Зигмунта Гетеля п. з. „Умови і обставини польської акції в південному напрямку в роках 1939-1945”. Автор на вступі подає, що, пишучи свою пра-

Найвищим законодатним органом була козацька рада. Внутрішнє правління і зовнішні зв'язки зосередились у генеральній канцелярії, яку зорганізував Іван Биговський.

Зборівський мир поклав підвалини другої козацької державності. Але вже в цьому другому році визвольної війни виявилися і моменти народного незадоволення.

Віроломне недодержання поляками їх власних обіцянок і зрадливість хана змушували Богдана Хмельницького більше уваги приділити міжнародній політиці, шукати нових, надійніших союзників, готовуватись до дальшої боротьби з Польщею, що вважала Зборівський мир лише тимчасовою угодою, вимушеною обставинами.

Іван Левадний

ю, користувався документами з державних угорських, словацьких і польських архівів. Хоч ця праця написана в комуністичному наслідственні, для українців воно має значення.

Особливо цікава друга частина праці З. Гетеля „На Мадярщині”, головним чином підрозділ „Польсько-угорські стосунки напередодні другої світової війни”.

Польсько-угорську співпрацю між двома світовими війнами автор пояснює двома причинами: традиційною приязнню між Польщею та Мадярчиною і спільнотою протичесловачькою політикою після першої світової війни. Польща домагалася від Чехо-Словаччини частини Шлезьку, що за рікою Ользою і Спишу, а Мадяршина висунула претенсії на Карпатську Україну і Південну Словаччину. Зокрема співпрацю між Варшавою і Будапештом скріпив спільний страх перед можливістю відновлення української незалежної держави, постання якої загрожувало відірванням від Польщі західних українських земель, а для Мадяршини перекреслювало надію відібрати Карпатську Україну. На тому тлі й постала концепція „спільногоД польсько-мадярського кордону” в Карпатах.

Даємо голос польському авторові:

„Безкровна перемога Німеччини над Чехо-Словаччиною, — пише Гетель, — у Мюнхенському договорі додала сміlosti Мадяршині, яка не без заохоти зі сторони Бека (тодішнього польського міністра закордонних справ) висунула свої терitorіальні претенсії на Чехо-Словаччину. У Віденському арбітражі 2 листопада 1938 р. Німеччина і Італія признали Мадяршині південну смугу Словаччини і південно-західній пас Закарпатської України.

„Мадярсько-польська співпраця принесла результати: Мадяршина анектувала південне пограниччя Словаччини і Закарпатської України, Польща — Заользянський Шлезьк. Але за ті терitorіяльні набутки треба було в недалекій майбутності дорого заплатити.

„Мадяршина була звасалізована Гітлером і змушена до участі у війні по стороні держав осі. Ізольовані Польща впала у боротьбі з гітлерівським найзником у вересні 1939 р. В результаті обидві держави, що не без історичних підстав покликались на довголітні традиції добросусідської приязні, опинилися в противних таборах. Однаке, гурапатріотична ефторія в обох краях заглушувала голоси розсудку, а дальша польсько-мадярська співпраця приносила нові терitorіяльні успіхи, тим разом тільки мадярам.

„Після окупації німецькими військами Чехії, створення Протекторату Чехії й Моравії і відірвання Словаччини, мадярські війська окупували цілу Карпатську Україну, а також східне пограниччя Словаччини, добившись таким чином спільногоД кордону з Польщею на карпатському верху, від Чорногори до Низького Бескуда. Над трупом демократичної Чехо-Словаччини,

за дозволом III Райху, подали собі руки гортіївська Мадярщина і санаційна Польща. В намаганнях захопити Карпатську Україну Польща підтримувала Мадярщину не тільки на дипломатичній дорозі.

„Під час чехословацької кризи в половині 1938 р., з ініціативи II Віddілу Головного Штабу (польської розвідки — СЖ) у співдії з V Віddілом мадярського Генерального Штабу (мадярської розвідки — СЖ), розпочато широку диверсійну акцію на терені Карпатської України під криптонімом „ЛОМ”. Ціллю цієї акції, спрямованої проти Чехо-Словаччини, після Мюнхену також проти провінційного автономного уряду українських націоналістів, було приєднання теренів Карпатської України до Мадярщини, щоб у такий спосіб не допустити до створення територіального зав'язку української держави. Така евентуальність крила в собі загрозу небажаного впливу на зрист народно-визвольної боротьби української людності на (українських) теренах Польщі і Румунії, що сусідували з Карпатською Україною, значить у Східній Галичині, на Буковині і Басарабії. (Це твердження подав автор на подставі документів польського Центрального Архіву Міністерства Закордонних Справ. З того ясно видно, як поляки, а також румуни, боялися постання Карпатської України. Звідси також можна зрозуміти, чому румуни видавали вояків Карпатської України, що були перешli до Румунії, в руки мадярським гонведам — СЖ).

„Завданням акції „ЛОМ” було викликати непевність і замішання серед української людності (в Карпатській Україні — СЖ), підрвати довіру до Чехо-Словаччини і активізувати мадярофільську орієнтацію серед закарпатських українців. Диверсія на комунікаційних лініях, що сполучають Карпатську Україну зі Словаччиною, мала спаралізувати довіру аprovізації і викликати незадоволення людності (української).

„Приготування до акції „ЛОМ” почалися у вересні 1938 р. Керівником всієї операції був майор Фелікс Анкерстейн з експозитури 2 Віddілу II Генерального Штабу, а його заступником капітан Ян Мельчарський. В жовтні 1938 р. вийшла до Будапешту зв'язкова екіпа II Віddілу з метою остаточно узгіднити з мадярами спільну акцію. Провідником тієї групи був пк. Юзеф Скшидлевський.

„Диверсійна діяльність польських патруль з операційних баз в Розлучу і Стрию була інтенсивно ведена від 22 жовтня до 22 листопада 1938 р. Виконано 24 напади на лінію залізничної комунікації, зв'язкові лінії (телефонічне сполучення), поліційні станиці і установи. Польська диверсійна діяльність на Закарпатській Україні відбувалася з щораз меншою напругою аж до лютого 1939 року”.

В іншому місці З. Гетель пише про те, що поляки також приготовлялися до того, щоб не допустити до постання української незалежної держави після поразки Німеччини. Він пише, що в 1943 р. Головна Команда Армії Крайової створила на терені Мадярщини частини АК, до яких вербовано інтернованих у військових таборах польських вояків, передусім старшин.

Створення частин АК на Мадярщині в'язалося хронологічно і мериторично з плянами Головної Команди АК використати мадярську армію і польські резерви на Мадярщині для акції „Буржа” (Буря) в Польщі. За плянами Головної Команди АК і Головного Штабу Польської Армії в Лондоні, територія Мадярщини і мадярська армія мали відігравати важливу роль в реалізації задумів польського табору в Англії у визволенні Польщі з-під німецької окупації, а заразом недопущення советської армії на польську територію в кордонах з-перед 1939 року, якщо це буде можливе, або бодай на терені етнографічної Польщі.

„Повстання в Польщі, — пише З. Гетель, — мало бути синхронізоване з інвазією ангlosаксів на Балкані і виходом Мадярщини з війни. Щоб нав'язати контакти з урядом і проводом мадярської армії та узгодити спільну акцію, був висланий до Будапешту емісар Головної Команди АК князь Адам Сапега — „Токай”. Мадярам висунено конкретні пропозиції: передати більшу кількість зброя для Армії Крайової через мадярські військові одиниці, що воювали в той час на території південно-східної Польщі (в границях з-перед 1939); створити на Мадярщині польську змоторизовану військову одиницю, готову скорим рухом продістатися у відповідні хвилини до Польщі; одержати охорону в момент заломання Німеччини від советської армії і банд українських націоналістів на терені Львівської Округи Армії Крайової до часу приходу дорогою через Югославію і Мадярщину ангlosаксівських військ”. (Підкреслення наше).

З писання З. Гетеля ясно бачимо, що поляки не тільки дипломатично виступали проти створення Карпатської України, але після її постання активно підтримали її диверсійними акціями; вони також плянували не допустити до створення української незалежної держави і після закінчення другої світової війни.

Та сталося так, як каже народня приказка: хто під кимось яму копає — сам у неї падає. Під час останньої війни (також під час першої світової війни) поляки за всяку ціну намагалися не допустити до створення української незалежної держави, та сталося так, що в другій світовій війні вони втратили її свою державність, яку були здобули після першої війни.

Степан Женецький

ПРОФ. Г. А. ВЕЛЕЗ В БЮРІ АВН

Проф. Г. Велез, голова Світового Антикомуністичного Корпусу Молоді і голова Філіппінського Корпусу Молоді, прибувши з Манілі, обговорював з ЦК АВН в Мюнхені справи чергової Світової Конференції молоді, плянів праці СКМ і організування світового антикомуністичного фронту боротьби. Предметом обговорення була також оборона молодого покоління, його творчості в уярмлених російським комунізмом країнах.

АВН гостив два дні в себе проф. Г. А. Велеза, реваншуєчись йому за гостину, яку він влаштував з рамени Філіппінського Корпусу Молоді делегації поневолених націй в Манілі 1968 р. на чолі з представниками СУМ'у м'гром Менцинським і п. Пирогом з Австралії.

Софія Наумовіг

ДВА ПОВСТАННЯ ТА ЇХНЯ ПОДІБНІСТЬ

Польське протиросійське повстання 1863 р. своїм перебігом і наслідками дуже нагадує недавній визвольний рух у Чехо-Словаччині. Докази на це твердження знаходимо в писаннях російського консерватиста 60-их років минулого сторіччя — М. Каткова*). Він дуже точно простежив розвиток польського повстання 1863 року і, що дуже інтересне, — його міркування й погляди, не зважаючи на його начебто „буржуазний” консерватизм, — дивним дивом збігаються з більшевицькою доктриною! Бо здушення польського повстання і виправдання російського насильства — цілком тотожні з нападом москалів на Чехо-Словаччину та їх поясненням причин, які їх до того нападу на чужу державу спонукали.

М. Катков у своїх публіцистичних писаннях продовжує розвивати тезу, визначену в поезії Пушкіна про те, що польська справа — це „внутрішня справа Росії”. Цим він обороняв московський імперіалізм від натиску європейської опінії, яка співчувала полякам, і від європейської дипломатії, яка погрожувала Росії війною. Як знаємо, європейська опінія і дипломатія так само співчувала Чехо-Словаччині, але війною ССР не погрожували. Катков здобувається навіть на дошкульний для поляків аргумент — щодо Правобережної України, — що їхні претенсії неправосильні, бо там живуть українці, але рівночасно вважає ці землі органічною частиною російського материка!

Налякавши поляків українцями, Катков далі показує їм такого „прянника” в своїх писаннях: „Якщо киргизькі і башкірські орди живуть у нас безперешкодно за своїми звичаями й віруваннями”, — то так само можуть жити й поляки зі своїми „звичаями й віруваннями” в російській імперії. Бо, повчас Катков, „повна державна єдність сполучена з повною свобо-

дою частин, аби тільки ця самостійність не містила в собі фальшивого намагання створити окреме державне тіло”... (М. Катков „1863 год”. Збірка статтей про польське питання, Москва, 1887). Отож, „повна свобода”, тільки відлучатися не смій! Ясна і виразна формула, якою так радо скористався Брежнєв у відношенні до всіх підкорених Москвою народів...

Та хоч Катков начебто „обороняв” Правобережну Україну від поляків, рівночасно виступав він проти українського культурного відродження, таврюючи його як „польсько-австрійську інтригу”, спрямовану на розбиття Росії. Цього слова „інтрига” вчепилися москалі і в роках першої світової війни прозвали український сепаратизм „німецькою інтригою”, а в советських часах „фашистською” та „нацистською”, щоб урешті в останніх часах таврувати українські зусилля визволитися — „американською інтригою”.

У такій поставі Каткова до поневолених народів маємо знаменитий приклад на так звану „ліберальну інтелігенцію Росії” перед революцією. Хоч Катков був консерватист, а не ліберал, він кінець-кінцем переміг Герцену, який був вождем-ідеологом російських „лібералів”.

Спершу Катков з'єртається із закликом до громадянства вести боротьбу проти „українського сепаратизму”, проти впровадження в школи викладання українською мовою, — за що боролася українська інтелігенція. Ці його виступи проти українства творили для уряду моральну базу, мовляв, саме громадянство того домагається. Тому уряд міг повести нещадне здушування будь-яких проявів української культури і національної самобутності.

Так само, зрештою, вів свою геноцидну політику російський уряд супроти інших народів, завжди оглядаючись на сповідну „прилюдну опінію”. За словами Бакуніна, „російське освічене суспільство „кокстувало” з поляками, поки вони сиділи тихо. Якже ж вибухло повстання 1863 р., бо поляки домагалися сповнення тих обіцянок, яких їм не щадило оце „освічене суспільство”, то воно раптом „оскаженіло” —

*) Михайло Н. Катков (1818 — 1887), московський реакційний публіцист. Виступав проти російських „революційних демократів” М. Чернишевського, О. Герцену, М. Добролюбова. Редактор газети „Московские Ведомости”. Проповідував російський шовінізм і чорносотенство. — Ред.

як висловився Бакунін, і схвалило урядові кари на горло, що їх стосували до повстанців. І ось оці „ліберальні” росіяни, які в принципі допускали право кожної нації на культурне самовизначення, „розгубилися”: підтримувати поляків у цій війні їм видавалося несполучним з їхнім почуттям „патріотизму”...

І тут саме провалився Герцен зі своєю, зрештою теоретичною, бо з далекого Лондону, — підтримкою поляків. Він утратив свій вплив на цих маскованих „лібералів”, і дві третини передплатників його „Колокола” відмовилися від передплати. Там, де в гру входила „неділімістсь” Росії, — там не стало місця для ліберальних базікань! Роками плекана й поширювана Герценом теза про те, що позиції російського народу протилежні до позицій царського уряду щодо національного гноблення, — ганебно провалилася, натомість саме життя показало, що коли йдеться про грабунок земель та підкорювання чужих народів — то російський народ цілковито співзвучний з кожним російським режимом — царським чи більшевицьким.

Під час того повстання відкрилися очі полякам, які вірили, що частина російської „ліберальної” інтелігенції буде їх підтримувати в їхніх, зрештою зовсім слушних, намаганнях здобути собі волю. Ось як писав тоді польський повстанець Піткевіч: „Де ці симпатії студентів до польської справи, де ці таємні товариства російських офіцерів, де ці рішення солдатів не битися з братами- поляками, де страйки розкольників для повалення найвищої влади?! Усе це існувало тільки на хвалькуватих сторінках „Колокола”, редактори якого брехали, і то брехали свідомо!.. Нехай Бог покарає цих московських брехунів у Лондоні... за те зло, яке вони нам учинили! Нехай упаде на них польська кров, пролита безхосено!” (Цей повстанський лист уміщений у творах Каткова, т. 2).

Така сама зміна настроїв російського суспільства повторилася у ХХ столітті, зокрема серед лівих елементів. Поки справа визволення націй стояла в чисто теоретичній площині, доти російські „демократи” хизувалися своїм „радикалізмом” і готовістю погодитись на самовизначення націй. Однаке, як тільки наблизилася практична розв’язка, то зразу ж усі росіяни, без огляду на їхню „лівизну” чи „правизну”, від-

вернулися від своїх обіцянок — у бік єдинонеділінства!

Найвиразніше ця поставка лівого російського суспільства виявилась у ділах Леніна. Він витримав прapor кричущого радикалізму до останньої хвилини, але ця хвилина принесла зі собою зовсім протилежну дію. На жаль, ці дії не відкрили очей, — так, як полякам під час повстання, — поневоленим народам, що вхопились за зброю. Бо хитрий Ленін, ще навіть після здушення визвольних змагань, не пускав фарби так, як зробив це царський уряд, але далі застосовував тактику обману, мовляв, „спершу треба повалити царат спільними силами, а тоді „розброймося”... Він навіть обіцяв українцям „дві мови”, і наказав повести „українізацію”, він створив паперову, дуже „ліберальну” й „поступову” конституцію з відомою точкою про „вплоть до отделения”, а сам зі своєю клікою збирав сили, щоб урешті, московським способом, показати „волю”, як її собі уявляє російський народ для поневолених...

У 100-ліття народження цього обманця та 90-ліття його вірного і жорстокого учня Сталіна, що виконав Ленінові „заповіти” згідно з його замірами, — доречно буде повторити слова польського повстанця з 1863 р.: „Хай Бог покарає московських брехунів! Хай кров мучеників за волю всіх поневолених народів упаде на цей жорстокий і брехливий російський народ, що живиться чужою кров’ю і чужим добрим!”

УКРАЇНСЬКУ МОЛОДЬ — НА ДАЛЕКИЙ СХІД

Під заголовком „Приїздіть на Амур” газета „Прapor Комунізму”, що виходить в Гусятині, звертається до української молоді:

„На просторах нашої неосяжної країни є багато благодатних і щедрих країв. Без перебільшення можна до них зарахувати і Амурську область, яка є перлиною Далекого Сходу і основною базою по виробництву продуктів сільського господарства. Тут колгоспи і радгоспи займаються рільництвом і тваринництвом, овочівництвом і бджільництвом, промисловим рибальством, розводять сади...

Завдяки переселенню, в Амурській області з 1929 року населення збільшилося у понад два рази... Приїжджим надаються окремі житлові будинки з присадибними ділянками і сінокосами у встановлених розмірах...

Крім цього, сім’ям переселенців надається безоплатний переїзд і перевіз майна до місця поселення”.

МОСКОВСЬКИЙ АГЕНТ ВІКТОР ПЕТРОВ

Загроза насильної репатріації минула. Українська політична еміграція заходилася розбудовувати своє організоване життя. Московські органи терору почали підривну роботу з поміччю агентури, засланої і завербованої в еміграційному середовищі. В напруженій організаційно-політичній праці еміграційні угруповання допускалися помилок, що їх використовували московські агенти. Вони, ховаючись за якусь політичну групу, виконували інструкції Москви і вносили розклад та замішання. „Східняки — західняки”, католики — православні — це було широке поле для провокаційної діяльності московської агентури. Водночас із тероріальним і релігійним поділом політичні противники ЗЧ ОУН робили спроби підривати політично-світоглядові основи цієї організації.

В той бурхливий час на терені Баварії, спочатку в Фюрті біля Нюрнбергу, а опісля в Мюнхені жив проф. Віктор Платонович Петров, що мав літературний псевдонім Домонтович. Він активізувався в наукових і письменницьких кругах. Політичним життям ніби не цікавився, але діяльність науковця, викладача й письменника давала йому змогу бути в курсі всього, що твориться серед еміграції. Поводився дивно, що дехто пояснював професорським дивацтвом.

У квітні 1949 року стало відомо, що проф. В. П. Петров зник. Навколо його таємничого зникнення почали кружляти чутки, мовляв, бандерівці повинні знати, де він дівся. Провокаційні чутки змусили цією справою поцікавитися людей, приналежних до ЗЧ ОУН. Орган ЗЧ ОУН „Сурма” з 15 червня 1949 р. в рубриці „Розшуку” звернувся з закликом допомогти розкрити таємницю зникнення В. Петрова. Провокації навколо його імені набирали дедалі ширших розмірів. Відомий із такого роду справ Яровий писав, що В. Петрова вбили бандерівці. За Яровим почали повторяті це політичні противники бандерівців. Дехто навіть твердив, що знає людей, які Петрова знищили.

Хто ж був проф. Петров?

Провокації навколо зникнення Петрова змусили ЗЧ ОУН цією справою поцікавитися ґрунтовніше. На основі старанно зібраних і добре

перевірених даних постав образ особи проф. Петрова.

Літературна діяльність В. П. Петрова-Домонтовича вже була відомою в половині двадцятих років. Він належав у Києві до групи неокласиків разом з письменниками і поетами Миколою Зеровим, Максимом Рильським, Михайлом Могилянським, Михайлом Драй-Хмарою, Павлом Филиповичем і рядом інших. Майже всі ці особи були арештовані й знищені органами ГПУ-НКВД. Віктор Петров навіть не був переслідуваній і займав видні пости в науковому й літературному житті.

Від 1938 р. до вибуху війни в 1941 р. В. Петров був старшим науковим працівником в Інституті Археології Академії Наук УССР, у Відділі дослідів над первісним суспільством. З вибухом війни був добровільно евакуйований до міста Уфи.

Далі бракувало даних, в який спосіб проф. Петров, не знаючи добре німецької мови, став перекладачем в одному з „особих відділів” червоної армії, де переслухувано німецьких полонених. Приналежність до „особого відділу” вказувала, що в органах НКВД його вважали за свою людину. Також не було відомо, в який спосіб опинився проф. Петров під німецькою окупацією і почав працювати в німецькій пропаганді.

Дуже цікаві й загадкові були зустрічі проф. Петрова вже на еміграції в Нюрнбергу з советськими громадянами під час процесу над гітлерівськими воєнними злочинцями. Одну з таких зустрічей на вулиці з Юрієм Яновським і іншими він пояснював, як припадок. Ці зустрічі з урядовими особами з СССР давали причину до роздумувань.

Зібрани відомості вказували, що Петров належить до старих співробітників НКВД. Отож відповідні особи, приналежні до ЗЧ ОУН, робили спроби увійти в розмові з політичними противниками, щоб перестерегти їх. Однак, годі було на цю тему договоритись.

I що далі?

Слідкуючи за поширюваннями в справі зникнення Петрова чутками, можна було завважити, що поширяються вони за певним пляном.

Коли шум навколо Петрова затихав, тоді в пресі появлялася відповідна стаття, яка знов роздмухувала ту справу. Через два роки після його зникнення „Українські Вісти” в Новому Ульмі з 23.8.51 (ч. 67 (532) поміщують статтю „В річницю смерти Петрова”.

У 1956 році на еміграції з'явилися вірогідні докази, що проф. Петров живе і працює на Україні. На ці докази, крім кругів ЗЧ ОУН, звернули увагу відомий учений проф. Міллер і американський щоденник „Свобода” з 25.X. 1956 р. Орган ЗЧ ОУН вмістив ряд статей з новими даними про Петрова. В „Українських Вісٹях” з Нового Ульму за 11 листопада 1966 (ч. 85 (107) була поміщена стаття І. Розгона „В оборону чести українського вченого”. В тій статті заперечувалось, що Петров живе і що він був московським агентом. Петро Волиняк у своєму журналі „Нові Дні” за листопад 1957 р. стверджував, що в Ленінграді живе якийсь В. П. Петров, що нічого спільногого не має з проф. В. П. Петровим, який зник з Німеччини в 1949 році. Також Віталій Бандер-„Окей” в „УВ” за 31 серпня 1958 р. в статті „З блокнота спостережника” писав, що докази, вміщені в „Шляху Перемоги”, дуже слизькі, що ніби Петров живе, і покликався на свідків убивства Петрова бандерівцями.

Американський щоденник „Свобода” з 12.XI і 14.XI.1969 р. на підставі київського „Українського Історичного Журналу” ч. 9 за вересень 1969 і журналу „Советская Археология” за 1969 р. подав відомості, що проф. Віктор Платонович Петров, літературознавець, археолог, етнограф і советський партизан — помер у Києві. У „Советский Археології” на стор. 260-261 поміщено некролог із знімкою Петрова, в якому сказано: „Уся діяльність В. П. Петрова під час війни мала патріотичне спрямування, і в двадцятирічний ювілей перемоги над гітлерівською Німеччиною він був нагороджений орденом Великої Вітчизняної Війни першого ступеня за видатні заслуги перед Батьківщиною”. Згідно з советськими джерелами виходить, що до 1949 року, тобто до часу свого зникнення, Петров займався на еміграції агентурною діяльністю в користь Москви.

Ліна Костенко

ДОЛЯ

Насипився мені чудернацький базар:
під небом, у чистому полі,
для різних людей,
для щедрих і скінтар
продажалися різні Долі.

Одні були царівні не гірші,
а другі — як білі Міньйони.
Хто купляв собі Долю за гріш,
А хто — і за мільйони.

Дехто щастям своїм платив.
Дехто платив сумлінням.
Дехто золотом — золотим,
А дехто — вельми сумнівним.

Долі-ворожки, тасуючи дні,
до покупців горнулись.
Долі самі набивались мені,
І тільки одна відвернулась.
Я глянула їй в обличчя ясне,
душою покликала очі...
— Ти, все одно, не візьмеш мене, —
сказала вона неохоче.
— А може візьму?
— Ти собі затям, —
сказала вона суворо, —
за мене треба платити життям,
а я принесу тобі горе.

Яке твое ім'я?
Чи варта такої плати?
— Поезія — рідна сестра моя.
А правда людська — наша мати.

І я її прийняла, як закон.
І диво велике сталося:
минула ніч. І скінчилася сон.
А Доля мені зосталася.

Я вибрала Долю собі сама.
І що зі мною не станеться, —
у мене жадних претенсій нема
до Долі — моєї обраниці.

Отже, справа Петрова вияснилась. Залишається неясним, скільки помічників та співробітників Петрова продовжують його агентурну працю серед еміграції. Вважаємо, що особи, які з політичної глупоти чи наївності поставили себе в ролю оборонців агента Петрова, тепер публічно відмежуються від своїх колишніх заяв і стверджень.

**

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

IЗ ПОТОЙВІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ

„Я СКАЖУ ВАМ, ЩО ЯВЛЯЄ СОБОЮ СОЦІАЛІЗМ”

Під таким заголовком у числі 10-му „Хроніки поточних подій” повідомляється про есей Лешека Колаковського, написаний у 1957 р. тридцятирічним професором філософії Варшавського університету для журналу „Попросту”. Журнал був закритий, і в Польщі есей не був опублікований. Російський текст есею, опублікований у Самвидові, — переклад з чеського перекладу Ф. Юнгвіда і І. Кожара, журнал „Сеніти про молоду літературу”, ч. 20, квітень 1968 р.

Л. Колаковський перелічує 72 визначення того, що не є соціалізмом. Ось кілька прикладів:

„Суспільство, в якому людині стає зло, якщо вона висловить свою думку, і буде добре, якщо вона своєї думки не висловить.”

Суспільство, в якому найкраще живеться тому, хто взагалі не має своєї думки.

Держава, в якій більше шпигунів, як санітарок, і більше людей у тюрях, як у лікарнях.

Держава, де продукують чудові реактивні літаки і преласкудне взуття.

Держава, в якій оборонець і прокурор мають звичайно однакову думку.

Держава, яка присуджує нагороди нещирим письменникам і розуміється на мистецтві більше, як мистці.

Держава, яка знає, чого хоче її населення ще перед тим, як воно з цим до держави звернулось.

Держава, де філософи і письменники говорять те саме, що генерали й міністри, але завжди після них.

Держава, яка не любить, щоб її громадяни читали старі газети”.

ЛИСТ ЧЕРВОНОГО МАЛОРОСА

Лист з Уфі до члена ЦК КПСС, датований 5 червня 1968 р. і підписаний „Твій друг”. Автор — представник української національної меншини, як він сам себе іменує — занепокоєний зростанням націоналізму в різних союзних і автономних республіках. Розповідаючи на прикладі Башкірії про утруднений побут рядиних номенклатурних працівників російського походження, автор добавачає причину зла в надмірі „національних кадрів”, що посідають відповідальні пости. „Куди ж тепер діватися представникам великого російського народу, який вивів татарський, башкірський та всі інші народи з темряви, рабства і безправ'я? Далі цей процес (націоналізму) піде ще швидше, якщо негайно не будуть вжиті заходи в державному маштабі... — непокоїться автор. — В Уфі до війни не було такого націоналізму”.

БІОГРАФІЯ СЕРГІЯ КОРОЛЬОВА

Політвидав випустив книжку А. Романова про українського конструктора космічних кораблів Сергія Корольова, який помер у 1969 році. В цій книжці ані слова-

вом не згадується про те, що Корольов був арештований і зазнавав репресій, про те, куди поділися безпосередні вчителі і найближчі друзі Корольова. В книжці багато цікавих відомостей про конструктування радиальних ракет, згадуються імена їх перших конструкторів Тихонравова, Клейменова, Лангемака і ін. — всі вони були знищенні наприкінці 30-их років під час сталінських репресій. Про це також не сказано ані слова.

КОРОТКІ ВІСТКИ

13 червня 1969 р. в Дніпропетровську заарештовано Івана Сокульського, 30 років, поета. Сокульський був раніше звільнений і виключений з 5 курсу Дніпропетровського університету, після чого працював як поїзжник, а потім як матрос на річковому пароплаві на маршруті Київ — Херсон. На пароплаві він і був зарештований. Сокульського обвинувачують в поширюванні українського самвидаву — зокрема в тому, що на його машинці студенти надрукували декілька статей, в тому числі відомий лист творчої молоді Дніпропетровська.

20 червня в Києві заарештовано співпрацівника Української Сільсько-Господарської Академії Степана Бедрила, 37 років. С. Бедрила обвинувачується в читанні документів українського самвидаву про самоспалення С. Макуха 5 листопада 1968 р. в Києві на знак протесту проти політики русифікації і про спробу самоспалення Н. Бреславського у лютому 1969 р. КГБ активно розшукує фотоплівки з матеріалами про становище політичних в'язнів в Мордовії. В селі під Львовом, в хаті матері і сестри Бедрила тричі переведено обшук, шукали фотоплівки, але не знайшли. Матір і сестру допитували. В цій же справі заарештовано ще двох студентів Львівського Сільсько-Господарського Інституту.

25 РОКІВ ТОМУ Я ВИХАВ З УКРАЇНИ...

Я — Петро Незмінний з села Рідне, а мій край славна, геройська Україна. Далеко вона тепер за горами й за морями, а я тут, як то дерево, що його вирвали з корінням. Я тут у далекій чужині, але серце мое там. Ходжу по новій землі, а думками коло свого господарства, коло своєї бідної, але рідної хати. Орю свою ниву, сію і в один день, коли доспіє збіжжя, жну, в'яжу снопи, і мое серце рветься з розпуки, бо це все тільки сон...

Як прийшов час іхати у далекий світ, я запряг конята, набрав вівса і пахучого сина, а в платок зав'язав грудку землі зі своєї нивки, а в другий землі з могили моого батька. Моя дружина зняла ікону Богородиці і зав'язала сніпок зілля з нашого городу, яке пахне нам досьогодні, як той євшан...

Прийшли сини і дочка з лісу прощатися... бо їм дорога не стелилася з нами. Не прийшли тільки два старші, бо вже були в українській Дивізії під Бродами. З ними попрощалися ми вже давніше, і вони намовили нас покинути село. „Ідьте, тату, ідьте якнайдаліше, бо вам не буде тут життя. Нас усіх молодих кличе Бать-

КОЛИ МОСКВІ СТАВ ПОТРІБНИЙ ВИШНЯ

Панцерні дивізії Гітлера, ламаючи спротив совєтських армій, забираючи в полон сотні тисяч совєтських воїків, сунули щораз далі на північ і схід. Здавалося прийшов кінець московсько-большевицькому режимові. І тоді вперше, звертаючись через радіо до підсоветських народів, тримтячим від страху голосом назвав їх Сталін „братами і сестрами”. Із тюрем і тaborів почали звільнити військових старшин, науковців, письменників, щоб використати їх, недомордованих, для „рятування батьківщини”.

І тоді ж пригадали в Москві, в НКВД, талановито і популярного українського сатирика Остапа Вишню, засланого в далекий північний концтабір, щоб поставити і його, недомученого, в ряди оборонців антинароднього режиму. Москва використала його, духовно зламаного, до кінця, до смерти. І вже в звільненому від німців Києві мусів він писати свою антиукраїнську „Самостійну дірку”.

У наведеному нижче уривку з книжки „Від і до” (Москва, 1967) російського письменника Л. Ленча подається записана з уст Остапа Вишні розповідь про те, як „даровано” йому свободу. Навіть цей трагічний спогад старається тяжко хворий письменник представити в гумористичному свіtlі.

Редакція

Кому в тaborах жилося так-сяк, в порівнянні з іншими, звичайно, так-сяк? Вірніше, хто, як казали, „мав шанс вижити”? Перукарі і медичні працівники! А я якраз фельдшер за освітою. Щоправда, про це не зразу згадали, і по-первах мені добре діставалося, а потім призвицяївся я в одному північному тaborі, живу собі потихеньку, лікую людей, як умію, і — лічу літа. І одна в мене думка: як би мене не зірвали на етап, бо я розумів, що етапу з моїм здоров'ям мені не видержати. І раптом приходить наказ: в'язня Остапа Вишню етапом перегнати з Пів-

ківщина, а ви там далеко несіть правду про нас, про нашу боротьбу і нашу наснагу вибороти волю. Скажіть правду про терпіння наших матерів, про нещастя малят, що їм доля відібрала право жити вільними... Може ми не діждемо того щасливого часу, коли Україна стане вільною в колі інших народів. Але знаємо, що наша кров не піде на марно”...

То було 25 років тому, а я чуло живі слова, що, здається, золотом падали на мое серце. Вони були тверді і сильні, як наше життя!

Виїжджали ми до схід сонця... Десь далеко за нами жевріло небо червоними спалахами гармат, а наша дорога стелилася на захід!

(З архіву Мирона Ганушевського)

ночі на Далекий Схід, на Колиму, у тамтешні тaborи. Ну, думаю, клямка!..

Знаєте, що мене врятувало?! Виявилось, що начальник нашого тaborу давній мій читач. Він теж розумів, що етап для мене — клямка! І вирішив хоч би тимчасово мене від нього уберегти. Взяв та й прикинувся таким собі, розумісте, формалістом. Мое, бачте, справжнє прізвище Губенко Павло Михайлович, а Вишня — псевдонім. Ну, він Павла Михайловича Губенка й не зацепив, а знайшов з-поміж в'язнів якогось Остапа Вишню, міцного дядька, засудженого під час розкуркулювання, і виправив його на етап замість мене. І пішов бідолаха, не той Остап і не та Вишня, пірнати з одної пересильної тюрми до другої! Поки дійде до Колими, поки там розчовпають, у чому справа, води пропліве немало. Всяке може за цей час статися. Так усе й вийшло за його, начальника, розрахунком. Мене кілька років не чіпали. Можна сказати, мене врятувало бюрократичне буквоїдство. А я ж про нього стільки фейлетонів на волі понаписував!

Знайома лукава „вишнева” усмішка з'явилася на губах Павла Михайловича. Він закурив цигарку, помовчав, подивився на Дніпро, а тоді знову заговорив:

— Почалася війна. А я все сиджу в тому ж північному тaborі. І раптом знову приходить наказ з НКВД — з Москви. Тут уже ні до чого не присіпашся, все вказано точно: „В'язня П. М. Губенка (Остапа Вишню) перепровадити до Москви”. Привезли мене, раба Божого, посадили в „чорного ворона” і сунули в Бутирку. Другого дня знов садовлять у „чорного ворона” і знову кудись везуть. Виявилось, на Луб'янку. Сів! У загальну камеру. Сиджу! Час минає — місяць, другий, третій, четвертий... Годують пристійно і до того ж краще, як інших в'язнів, моїх камерних товаришів. Їм заявлено, що „Губенко одержує передачі від рідних”. Але ж я розумію, що ніяких передач бути не може і що в усьому тому є щось дивовижне, однаке мовчу... бо один із законів тюремно-тaborового життя говорить: нічому не дивуйся! Сиджу і не дивуюсь. Аж тут розбурхалася моя виразка, та так, що хоч вовком вий

(якісь консерви трапились в моєму раціоні посиленого харчування для мене, „язвеника”, нестравні), і потрапив я з Луб'янки... до Інституту лікувального харчування проф. Певзнера, куди мене поклали під чужим прізвищем.

Лежу! І не дивуюсь!.. Хоч уже дев'ятий місяць минає, як мене привезли до Москви.

Ну, підлікували мене в Інституті, пора виписувати. Одного чудового дня приходить медсестра і каже: „Хворий, ідіть купатися, ми вас виписуємо!” Пішов, викупався, сів у рідний „чорний ворон” і поїхав у Бутирку. Приїхав, наглядач каже: „В'язню, ідіть купатися!” — „Тож мене щойно в лікарні купали!” — „Без балачок! Марш купатися!” Пішов, викупався, сів у камеру. Нараз з'являється другий наглядач: „В'язень Губенко, вас переводять до другої тюрми. Ідіть купатися!” — „Тож я сьогодні вже двічі купався — раз у лікарні, раз тут, у вас дві години тому”. — „Без заперечень! Як переводять до другої тюрми мусите купатися. Марш!” Пішов, викупався, сів у „чорного ворона” і поїхав на Луб'янку.

Прийняли мене на Луб'янці, оформили як слід, і знову: „Тепер ідіть, Губенко, купатися!” — „Тож...” — „Без балачок!” Пішов, викупався вчетверте за цей день гігієні й здоров'я і чистий-чистісінський сів в „одиночку”...

Ранком з'явився перукар, постриг мене, поголив, навіть одекольоном поблизкав. Потім вивели мене на подвір'я, посадили в „чорного ворона” і кудись повезли. Куди?! Питати не випадає, та коли й спитаєш, все одно не скажуть. Їдемо, їдемо — чую, спинилися. „Виходь!” Виходжу. Якесь подвір'я, великий будинок, незнайомий мені. „Іди!” Іду, заклавши руки за спину, як годиться. Запровадили мене, грішного, в будинок, піднялися ми на другий поверх, перейшли з конвоєром довгим коридором і опинилися в кімнаті, неначе приймальні. А з приймальні кудись ведуть двері, оббиті цератою. Конвой відкрив двері: „Іди!” Я опинився в великому кабінеті. За столом сидить хтось у військовій уніформі. Генеральські лямпаси, рогові окуляри на короткому носі, обличчя бліде, втомлене.

„Доброго здоров'я, Павле Михайловичу!” — говорить генерал і простягає мені — в'язневі — руку.

Я потиснув його руку і, розгублений, схвилюваний, на ногах похитнувся.

„Прошу сідати”.

Сів, втупився я в генерала і — ні живий, ні мертвий! — чекаю, що він мені скаже.

Генерал говорить:

„Павле Михайловичу, ви знаєте, що жорстокий і підступний ворог напав на радянську землю. Кожний багнет і кожне перо — на обліку. А ви — Остап Вишня! — у такий час без діла. Не будемо тепер рахуватися, хто в цьому винен. Хочу вас прямо спитати і прошу так само прямо, по совісті, відповісти: чи ви можете забути всі образи і стати в наші шереги борців з німецьким фашизмом, щоб битися разом з нами за батьківщину до кінця, до перемоги?”

Я сказав, що батьківщина моя — Радянська Україна і що мій обов'язок битися за неї з ворогом будь-якою збросю.

„Я іншої відповіді від вас і не сподівався!” — сказав генерал і висунув шуфляду свого письмового стола. — Ось вам довідка, на неї одержите в міліції чистий пашпорта. — Дає мені довідку, я її беру, як уві сні. — Ви вільні. Відпочиньте, наберіться сил і починайте діяти своєю збросю — гострим пером сатирика. Бажаю успіху!”

Привіз мене „чорний ворон” назад на Луб'янку, звідтіль того ж дня перепровадили мене в Бутирку, а ранком, викупавши наостанку, звільнили. І от пішов я пішечки куди очі дивляться. Прийшов до готелю „Москва”. „Рильський Максим Тадейович у вас мешкає?” — „У нас”. Піднімаюсь сходами, коридорна говорить, що Рильський кудись пішов. І нараз бачу сходами піднімається сам Рильський...

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТИЖНЕВИКИ
І МІСЯЧНИК

„Шлях Перемоги”, „Гомін України”

і „Визвольний Шлях”,

що, стоячи на позиціях українського революційного націоналізму, вносять у життя української еміграційної громади новий багатий зміст і скріплюють перший визвольний фронт, яким є нескорена, вільнолюбна Україна.

МИСТЕЦЬКІ ОГЛЯДИ

Ж. ДІБЮФФЕ В МОНТРЕАЛІ

Чого прагне наш знуджений естетичний смак солодких цукерок чи гірких творчих пігулок?

У грудні минулого року з'явилися на вулицях Монреалю, в Канаді великі плякати з автографічним прізвищем французького мистця Ж. Дібюффе. Графічний стиль цього письма був настільки характерний, що приковував увагу, як графологічна незвичайність, і заповідав зустріч із сенсаційною особистістю. Уникнути зустрічі з цим незугарно напаштованим письмом було майже неможливо.

Мистець Ж. Дібюффе — один із найвидатніших мистців сучасної, так би мовити, паризької школи. Його одна з найоригінальніших виставок у галереях монреальського музею Мистецтв була влаштована з вишуканим артизмом і майже прагматично суверою ретроспекцією. Кілька просторих заль удекоровано картинами, інформаційними війнятками з авторськими текстами мистця та його світлинами. Все це значно спрощувало діялог з мистецькою творчістю цього як-не-як вельми оригінального мистця.

На світлинах зображені типовий паризький інтелектуал з непересічно інтелігентною маскою обличчя, шарманто зодягнений, на диво без жадної брукової провокації. Бачимо його в майстерні, на вулиці, на лавочці в якомусь із затишних паризьких сквериків.

Виставка була відкрита під гаслом „Звичайна людина”, доволі незвичайним для такого типу імпрез.

Ідеологія і філософія пересічної людини, з якою ми сьогодні зустрічаємося досить часто, хоч без особливо-го зацікавлення, на ділі це таки одне з питань нашої сучасності, що чимраз яскравіше починає мерехтіти в заплутаному конгломераті наших усвідомлень. Пере-січність непомітно витискає з упривілейованих позицій війнятковість. Чи це чергова мода знудженої мегальманії, чи тута за новим типом святості — хто збагне.

У Ж. Дібюффе проблема звичайної людини значно глибша й складніша, бо пов'язана з автентичними ді-бюффівськими психологічними питаннями та з його мистецькими дослідженнями.

Мистецтво Ж. Дібюффе — це вислід незвичайно багатого і довгого процесу студій поезії, історії, психології, патології і метафізики. Те, з чого він у мистецтві починав, і те, що ми бачимо сьогодні, відмінне як земля і небо. Про всі ці дуже інтересні перипетії оповідає мистець у своїх спогадах та теоретичних висновках. Але над усім його теоретичним матеріалом панує пристрасть вслухуватися і вживатися в гарячий і брутальній струм живої дійсності через найавтентичніший медіум пересічну людину, людину з вулиці, бо там інтуїція мистця відчула затаєний найбагатший скарб обнови для сучасника, людини, яка загубила свою автентичність під діянням змуміфікованих формул культурної спадщини. Важко заперечити, що це — феноменально оригінальний концерт з широкою світоглядовою

філософською панорамою, і, якщо критики говорять про геніальність Дібюффе, то саме тут її коріння і глибінь.

Ось лише дві із капітальних дібюффівських заваг, які він так талановито скапіталізував у своїй мистецькій творчості, без сумніву, неортодоксальній: „Щоб млювати і зберегти свій статут звичайної людини, треба відмовитися від багато дечого, а в першу чергу від культури”. І далі: „треба пошанувати спонтанні відрухи людської руки і ті сліди, що вона лишає”.

Не диво, що Ж. Дібюффе починає чимраз глибше студіювати мистецтво примітивне і брутальне звичайної людини з вулиці, дітей, а також мистецтво патологічне божевільної людини.

Дальший висновок з його дослідів і спостережень — це відсвіження зорових аперцепцій і примітивізація рисункової техніки, так звана знекультуреність зору і руки, щоб якнайповніше і найвірніше висловити „оригінальний статут свідомості”, „щоб відтворити постати людини такою, як вона існує в підсвідомості”, щоб відтворити „архітип, або радше генетичний прототип, в якому немає нічого з особистої індивідуальності”.

Відносно техніки: її можна в загальному окреслити як антиортодоксальну вульгаризацію і одночасно як піонерську лабораторію, і тому, мабуть, важко визначити, якою саме технікою виконаний такий чи таїй твір, бо технічні засоби в мистецтві Ж. Дібюффе усі в оригінальній суміші, мов елементи у відомському кітлі.

Але в каталогах задержана традиційна номенклатура, отже — олія, гваш, олівець, полотно, палір.

До речі, технічна магія деяких його циклів — вислід небуденої технічної сміливості та винахідливості. В загальному магія техніки — це неначе поезія мистецтва Ж. Дібюффе і окрема тема, над якою було б інтересно зупинитися, якби це не була надто спеціальна тема.

Чи існує в цьому мистецтві тематика? Хоч як незвичайно звучить таке питання, коли мова про авангардне мистецтво, наявність тематики в творчості Ж. Дібюффе очевидна. Але в тематичній термінології, якою, як згадано, позначені всі експонати на виставці, завжди відчутний гротесковий відтінок, що не впливає на серйозність, яка еманує з нетрів цієї творчої лабораторії. Автентичність цього мистецтва, без сумніву, пerekонлива. Це — сполука трудної і складної студії та проникнення до майже органічних глибин творчого вияву, це одночасно життєва драма сучасної людини, що сміливо відштовхується навіть від найдовершенніших осягів і здобутків мистецької та цивілізаційної культури минувшини для бурхливих і непередбачливих пригод на океані розшуків нової правди і нового ідеалу.

Мистецтво Ж. Дібюффе своїм характером аналітичне і одночасно інтуїтивне, і, мабуть, саме тому воно в повній гармонії з дослідницькою ментальністю сучасності, в якій парадоксально об'єднані аналітичність та інтуїтивність під наличкою модної і трохи каварняно-декадентської філософії екзистенціалізму.

Чого ж тоді шукає український глядач на цих вис-

НОВА КНИЖКА М. ПОНЕДІЛКА

„Зорепад”. Накладом видавництва „Гомін України”. Торонто, Канада 1969, стор. 475.

Автор збірки добре відомий українській громаді не тільки як письменник, але й як конферансє та рецитатор власних творів на наших концертах і різних імпрезах Організації Визвольного Фронту.

Свою творчу працю розпочав Микола Понеділок як актор ще в Німеччині, де на сцені українського театру в Шляйсгаймі виставлялись його п'еси „Знедолені” та „Ляйтенант Флаєв”.

В Америці Понеділок віддався літературній праці. Його творчий доробок становлять збірки гумористичних оповідань „Вітаміни” (1957) і „Соборний борщ” (1960), п'еса „А ми тую червону калину” (1961), оповита ліричною журбою збірка „Говорить лише поле” (1962) і збірка „Смішні сльозини” (1965), яка поєднує веселу безжурність перших двох збірок з ліричного тугою третьою.

У збірці „Зорепад” (1969) основна тема — любов до рідної землі, туга за втраченою батьківщиною.

Вже перше оповідання „Не будіть мене” змальовує хвилюючу зустріч із сестрою після двадцятилітньої розлуки. Гарна квартира, меблі, одяг, телевізор, радіо не тішать автора: „Хочу на своїй скибці землі стояти. Хочу втекти з чужини, з міста. До свого села, своєї спокою, радості, волі”...

„А маленьке” — оповідання про школу, про дитячі пригоди і любов до шкільної приятельки, прозваної „а маленьким”.

З великою експресією розкрите прив’язання української людини до рідної землі у творі „Пісня”. Сила любові до рідного краю в цьому оповіданні нагадує аналогічні почуття героя драматичного твору Лесі Українки „Три хвилини”. Формою викладу нагадує воно новелі Стефаника.

Бути в своєму гурті, жити в оточенні рідних — найвище щастя людини. Герой оповідання „Мішечок маму”, старий дід мало не вмирас від самотності, але духовно оживає з приїздом синів, доньок і внуків.

Оповідання „Казка недосказана моя” про знищений дуб нагадує долю відомого Мотріного дуба в Диканці, зрубаного, щоб не лишалося ніяких загадок про гетьмана Мазепу. Образ діда, його бесіди та обставини створені під безсумнівним впливом Гоголя.

Сумна доля нашого народу проречистим епізодом

тавках, на цих роздоріжжях великих проблем світових культур? Очевидно, що він не шукає там ані розгубленості, ані зневіри в себе самого. Тут він тільки основніше усвідомлює свої позиції, своє індивідуальне і національно-спільне „я” з усім, що йому притаманне, з усім історичним і культурним навантаженням. І, прощаючись з інтересним та глибоко оригінальним конкістадором, виходить із музеїного пантеону зображеній новим культурним досвідом.

В. Гаврилюк

розкривається в оповіданні „Журо ж моя, журо”. Син з Америки довго запитував рідних, як вони живуть, і врешті дістав у коверті... чистий аркуш паперу: народові замкнено уста.

У повістях „Любисток на рани” і „Зорепад” героями виведені малі хлопці. Тяжкі переживання вдови з маленьким сином у першому творі і скитання дитини в роки війни у другому зображені так, як це сприймають юні герої.

Знавець дитячої психології Понеділок майстерно зобразив внутрішній світ дитини, її реакції на страхіття війни. Як Малий Мирон у Франка пробував був спинити дошову хмару, так п’ятилітній Корнелько старається зупинити рух танків.

Основного прикрасою збірки є запашна, народня мова, яка чарує своєю свіжістю і барвистістю. Маємо там такі чисто народні слова як „роздзвенікотівся”, „решетувати”, „заканізився”, „перехнябився”, „очамріло”, „зажужмилися”, іменники — „свіжоросся”, „темносиня”, своєрідні вирази — „я не з медом”, „аністілечки”.

Збірка Понеділка захоплює і молодь і старше громадянство. Її автор талановитий інтерпретатор нашої дійсності з її позитивними й негативними сторонами.

І. Л.

СВІДКИ СЛАВНОЇ МИNUВШИНИ

ЧИ ТИ БУВ ТУТ, ТАРАСЕ БУЛЬБО?

Стежка петляє серед чебрецю та полину. З пагорка збігає вниз, до ріки, попід мури стародавньої фортеці. З кожним кроком мури наближаються, виростають, аж поки не заступають, нарешті, сонця. Мури-велетні з відразними слідами ядер-пробоїн. Ніби ще вчора кипіла тут гаряча битва. Ніби вчора, а не чотириста років тому билися тут запорожці з військами турецького султана.

Хто, коли збудував тут, на правому березі Дністра, перші укріплення? Учені довідалися, що вже тисячу років тому на цьому місці стояли оборонні споруди. А пізніше, в XII столітті, піднеслися над Дністром кам’яні стіни фортеці князя Данила Галицького. Відтоді багато разів надбудовувано, перебудовувано й поширювано замок. З невеликої спершу фортеці став він велетнем. Теперішні його мури заввишки з чотирнадцятиповерховий будинок.

Довго дряпавшися нагору, під самісінські зубці вежі. Зате вид звідси — дух забиває: срібна стрічка Дністра, неозорі стелі за рікою. Несякна, привільна далечінн. І ввіждається у ній щось дивно знайоме. Неначе десь бачив уже колись цю спокійну гладінь ріки, ці похмури навіть у сонячний день стародавні мури, цих коней, що пасуться на луці. Неначе чув уже запах чебрецю.

Прислухайтесь. Здається, зазвучить зараз серед поруденної, дзвінкої тиші владний і могутній голос:

„Стій! Випала люлька з тютюном!”

Так от звідки знайомі ці місця! Ніби переносишся в інше життя, в інші роки. Ось ця фортеця над кручею

НА ПОНЕВОЛЕНИЙ БАТЬКІВЩИНІ

„Злочинців — до відповідальності!”

Під цим заголовком уся советська преса, в тому числі, очевидно, й українськомовна, надруковувала „Лист групи радянських діячів”, в якому пишеться про американських вояків, які розстріляли у селі Сонгмі, у В'єтнамі групу цивільного населення. На Заході про ту історію добре знають і американські військові чинники переводять у тій справі слідство, щоб винних притягнути до відповідальності.

Цю справу більшевики роздмухали, щоб витягнути з неї для себе якнайбільше пропагандистської користі. В названому листі з усією гостротою засуджується „злочинну політику імперіалістичних кіл ЗСА і лицемірство Пентагону”... А підписали його навіть і такі „українські культурні діячі”, як Корнійчук, Комісаренко, Космодем'янська та інші.

А тепер нам, українцям, личить поставити перед світом питання: що роблять більшевики на наших землях, у нашій Україні, яка, згідно з московсько-більшевицькою пропагандою, зв'язана з Росією „вічною дружбою” і перебуває в стані „великого соціалістичного розвитку”?

Чи відомо на Заході, скільки за останні роки

Дністра-ріки. Звідси, мабуть, стрибували через провалля козацькі коні впрост у Дністер. І може з цього верхів'я дивився на товаришів останнім поглядом старий Бульба. Про себе, про муки свої забув. Постішав дати останню пораду козакам, що втікали від погоні.

І вже по-інакшому дивився на старі мури: скільки віків минуло, скільки дощів прошуміло, а вони все ще грізні і величні. Здається, пошукай — і знайдеш у траві загублену Тарасом люльку.

„Ну, що ви! — серйозно заперечує один із реставраторів, молодий хлопчина в модній куртці. — Яка люлька! Тараса Бульби й не було зовсім. Його ж видумав Гоголь”.

Ну, звичайно ж видумав. І все таки...

„Сподобався наш замок? — питаетесь дід, що пасе біля фортеці коні. — Чудове місце... А ви не бували нижче по Дністру? Недалеко звідси, кажуть люди, був дуб, на якому спалили Тараса Бульбу. І досі пень залишився. Поїдьте, подивіться...”

А. Л.
Хотин, Чернівецька
область

органі КГБ виарештували, засудили і позасилили українських молодих інтелігентів, селян, робітників? Взяти тільки документи Чорновола, листи Лук'яненка та інших до Об'єднаних Націй. Або в 1968 році опубліковані звернення до „верховних органів УССР” українських в'язнів д-ра Горбового, Михайла Масютка, Гориня та інших. Ні Об'єднані Нації і ні один західний уряд на ці акти обвинувачення советського режиму не звернули уваги.

Чехо-Словаччину на рівень колонії

Після повторної окупації Чехо-Словаччини більшевики намагаються перетворити її в свою колонію так, як це зробили з Україною, прибалтійськими, кавказькими та іншими країнами. З цією метою Чехо-Словаччину втягається в так званий загальносоветський „рух”.

У тому пляні проведено в Україні ряд так званих чехословацько-українських зустрічей. „Молодь України” 7 грудня м. р. повідомила, наприклад, про „вечір братніх літератур”. Що ж це був за вечір і яких „брать”?. „В Українському Республіканському Будинку, — пише ця газета, — відбувся вечір чеської і словацької поезії. Він був зорганізований Спілкою Письменників України і Українським Товариством Дружби та Культурного Зв'язку з зарубіжними країнами в рамках Місячника Радянсько-Чехословацької Дружби”. Дружби кого з ким: поневолювача з поневоленим? Окупанта з окупованим?

Не дивно, що на тому вечорі виступали й такі українські служаки Москви, як Полторацький, Дмитро Павличко, Іван Гончаренко та Павло Усенко. І був на тому вечорі — та ще й виступив з промовою — „генеральний консул ЧССР у Києві Ян Малкович”.

Народний чи окупаційний університет?

За повідомленням „Радянської України”, в Києві створено новий університет під назвою „Пам'ятники України”. Формально такий університет мав би бути створений півстоліття тому. Однак, більшевики тоді цього не зробили. Що ж їх спонукало зробити це аж тепер? Про це довідуємося з тексту опублікованого в газеті газеті повідомлення: „Ідучи назустріч 100-річчу з дня народження В. І. Леніна, Прे-

зидія Правління Українського Товариства Охорони Пам'ятників історії та культури прийняла рішення про створення у Києві народного університету „Пам'ятники України”...

Уже з наведеної цитати бачимо, що „Пам'ятники України” — це не буде жадний народний український університет, а — університет московських окупантів, в якому основну увагу звертається на ката українського народу Леніна і „соціалістичні досягнення” створеної ним партії.

Що мусять читати в Україні

З життям країн Заходу знаємо, що американські, англійські, французькі чи інші західні читачі мають свої національні літератури — політичну і белетристичну — і можуть читати в перекладах усе цікаве, що виходить в світі.

А як на Україні?

Щодо політичної літератури українець мусить читати лише те, що читає росіянин. Ось, наприклад, „Літературна Україна” подала список книжок, виданих 1969 року у видавництві „Політвидав України”. У тім списку бачимо вісім видань і всі — Леніна: „Вибрані твори”, „Про радянську соціалістичну демократію”, „Ленінська теорія соціалістичної літератури і сучасність”, „В. І. Ленін і більшовицькі організації України”, „В. І. Ленін і більшовицькі зарубіжні організації”, „Ленінська теорія імперіялізму і сучасності”. А видавництво Київського університету надрукувало ще книжку „В. І. Ленін і філософські проблеми сучасності” та „Дружба народів СРСР — велике завоювання ленінської національної політики КПРС”.

Петро Кізко

ПЛЕНАРНА СЕСІЯ СЕКРЕТАРІАТУ СКВУ

27-28 грудня 1969 р. відбулася в Торонті, Канада, Третя пленарна сесія Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців. Участь у сесії взяли такі члени Секретаріату й Контрольної комісії СКВУ:

о. митрат В. Кушнір — президент (Канада), Йосип Лисогір — заст. президента (ЗСА), Микола Плав'юк — генеральний секретар (Канада), Ігнат Білинський — заст. ген. секретаря (ЗСА), Святомир Фостун — заст. ген. секретаря (Англія), Іван Іванчук — скарбник (Канада), Богдан Т. Гнатюк — заст. скарбника (ЗСА), митрополит Максим Германюк (Канада), митрополит Метислав Скрипник (ЗСА), проповідник Іван

Яцентій (Канада), Іван Г. Сирник (Канада), о. Іван Вачинський (Бельгія), Олена Лотоцька (ЗСА), Юліян Ревай — голова Контрольної комісії (ЗСА), Михайло Марунчак — член Контрольної комісії (Канада), Михайло Сосновський — екзекутивний директор Секретаріату.

У нарадах Секретаріату взяли теж участь голови і члени таких Рад і Комісій Секретаріату: Комісії церковно-релігійних справ, Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради, Ради Суспільної Служби, Комісії прав людини, Статистично-довідкової, Студентських справ, Комісії для справ української кооперації.

Нарадами сесії проводили о. митрат В. Кушнір та Йосип Лисогір. Звідомлення з діяльності Секретаріату за 1969 рік подав генеральний секретар М. Плав'юк. За працю канцелярії Секретаріату звітував екзекутивний директор М. Сосновський. Фінансові звідомлення подали: скарбник І. Іванчук та заступник скарбника Б. Т. Гнатюк.

Відповідно до постанов статуту про ротаційність керівних органів Секретаріату і у зв'язку з закінченням каденції Президії з осідком у Канаді на Пленарний сесії введено зміни в керівних органах Секретаріату.

На час чергової каденції у 1970-71 роках осідок Президії Секретаріату СКВУ буде на терені ЗСА в Нью Йорку, при чому Президія діятиме в такому складі: Йосип Лисогір — президент, Ігнат Білинський — генеральний секретар, Богдан Т. Гнатюк — скарбник, Матвій Стаків — член, Контрольну комісію СКВУ очолюватиме Микола Іванович (Європа).

РІЧНІ ЗБОРИ 12-го ВІДДІЛУ ООЧСУ В ДЖЕРЗІ СІТИ

13-го грудня м. р. відбулися у власній домівці Загальні Збори 12-го Відділу ООЧСУ в Джерзі Сіті, Н. Дж. Зборами проводила президія в складі: Іван Цолько — голова, інж. Іван Кравчук — секретар, Богдан Казанівський, представник ГУ ООЧСУ. Звіт про діяльність Відділу за 1969 рік подали голова Дмитро Дидик і всі члени Управи Відділу. У дискусії над звітами забирали слово: Ілля Шупляк, Антін Шубак, Михайло Жук, Григорій Бура, Микола Шеремета, Осип Зубрицький, інж. Іван Кравчук, проф. Е. Ясіновський, Дмитро Вояко.

Після уділення абсолюторії уступаючій Управі слово мав пан Богдан Казанівський, який підкреслив, що Управа Відділу і члени працювали жертвоно, як про це говорять звіт і каса, що дала загального прибутку за минулій рік 3.020.91 доліяра.

Нову Управу вибрано в складі: Микола Шеремета — голова, Антін Шубак — заступник голови, інж. Іван Кравчук — секретар, Григорій Бура — касир, Іван Цолько — культурно-освітній референт, проф. Е. Ясіновський, Степан Миколашин, Михайло Гайдук, Михайло Жук, С. Іваніцький, Осип Зубрицький, — члени, Контрольна комісія: Дмитро Дидик, Василь Бойко, Сте-

„НАСТУП МОСКВИ НА УКРАЇНСЬКУ ЕМІГРАЦІЮ”

Така була тема доповіді п. Степана Мудрика, гостя з Європи, виголошеної з рамени Організації Українського Визвольного Фронту в Асторії 21-го листопада м. р. в Домі СУМА. При виповненні залі сходини відкрив мгр Вол. Левенець, представивши доповідача, як довголітнього співробітника сл. п. Провідника ОУН Ст. Бандери, учасника Похідних Груп ОУН 1941 р., автора книжок з тематикою ОУН, постійного співробітника „Шляху Перемоги”, а також члена Крайової Управи СУМ та ЦПУЕ.

Прелегент звернув увагу на те, що в нас на еміграції немає спеціальної установи, яка досліджувала б діяльність московської агентури. Москва, макочі великий досвід у підривній і шпигунській роботі, знає, як діяти, і ми мусимо бути свідомі цього.

Після першої світової війни в Західній Європі діяло 110 російських емігрантських угруповань, які Москва розклала і пересварила. Серед еміграції УНР також проведено агентурну роботу, зокрема в таборі Гол. Ота-мана С. Петлюри, наслідком чого була трагедія під Базаром, потім убивство С. Петлюри і полк. Є. Коно-вальця.

На основі договору в Ялті з 1945 р. західні потуги дали право червоній Москві примусово вивезти до СССР всіх тих, хто попав у полон в німецькій уніформі, хто був приналежний до советських збройних сил та всіх колишніх советських громадян. В той час залишилось чимало советських агентів серед української еміграції в Західній Європі. Відома діяльність проф. Петрова, якого „знищили” бандерівці, а він згодом опинився в Києві. Те саме було з колишнім секретарем УНРади Крутієм і іншими.

В 1955 р., коли в східному Берліні створено Комітет за поворот на „родину”, почала приходити на адреси наших емігрантів різна советська література. Очевидно ці адреси переслали до Берліну агенти КГБ. Коли ж цією акцією большевики бажаного успіху не осiąгнули, вони почали застосовувати моральний і фізичний терор, жертвами якого впали Ребет, Ст. Бандера та ряд визначних діячів-емігрантів інших поневолених Москвою країн.

Пізніше Москва повела наступ на культурному фрон-ті. У 1960 р. в Києві створено Товариство культурних зв'язків з еміграцією на чолі з Юрієм Смоличем, яке почало висилати газету „Вісти з України” та брошури із „свідченням” колишніх націоналістів. До Європи й Америки відряджувано мистецькі ансамблі, культурних діячів, спортивців, науковців, які мали морально

пан Зарічний. Товариський суд: Ілля Щуплик, Дмитро Вов, Лев Зіман.

Збори закінчено відспіванням „Не пора”. Після того відбулося прийняття, що його приготували пані — Галина Гаврилюк, Параска Шеремета та Марія Дидик.

розкладати українську еміграцію, розпалювати у неї туту за Україною.

У 1963 р. в Москві створено Всесоюзний комітет для зв'язків з еміграціями, якому підпорядковано подібні комітети в Україні, Білорусі й на Кавказі. Тоді серед хитких елементів української еміграції почулися голоси про потребу переоцінки української самостійницької політики включно з визнанням уряду УССР, як наслідника уряду УНР. „Реалітетники” захоплювалися культобрімом і зустрічами з висланцями Москви. Тим часом в Україні загострилось переслідування письменників, науковців, культурних діячів, які виступали проти русифікації, почалось палення українських архівів, нищення історичних пам'яток.

Нова тактика Москви — наступ на українське молоде покоління, зокрема студентство, рождене й виховане поза Україною, щоб поселити непорозуміння між дітьми й батьками і зашептити молоді советофільський дух. В СССР зорганізовано відпочинкові табори для дітей емігрантів, видається англомовну пресу. На влаштовуваних советськими місіями прийняттях для молоді „господарі” збирають перед гостей дані про діяльність еміграційних організацій та окремих політичних діячів.

На останній конференції Товариства Культурних Зв'язків із закордоном, в якій брало участь 150 осіб, нараджувалися над дальшими планами розкладу української самостійницько-соборницької еміграції.

Московська агентура активно втручається також у церковні справи і тому кожний мусить знати, як має поступати в боротьбі з ворожим наступом, — закінчив доповідач.

Після доповіді вив'язалася довга й речева дискусія. Подякою для прелегента закрив сходини мгр Вол. Левенець. Подібні доповіді відбулися в Філадельфії, в Нью Йорку, в Брукліні і інших місцевостях.

О. С.

СОВЕТСЬКІ ПРОВОКАТОРИ ДПОТЬ

Особливу активність розвинули агенти КГБ в Мюнхені, в Німеччині, напередодні відзначень 10-річчя смерти сл. п. Степана Бандери. Українських політичних і громадських діячів відстравували вони від участі в цих відзначеннях різного роду погрозами в листах і телефонічних викликах. Фігурували тут і бомби, пібто підложені в різних місцях.

На зібрані советською агентурою адреси українських емігрантів свого часу розіслано брошурку відомого провокатора Андрія Мигала п. и. „АБН — асамблея блазнів націоналістичних”, склеровану головно проти Ярослава Стецька, пані Слави Стецько та інших визначних діячів ОУН. На ті ж адреси, як і на адреси редакцій українських газет, розіслано листи з карикатурою Ярослава Стецька і заклики проти ОУН, а також спрепаровані фотографії листів Степана Бандери.

За кілька днів перед Світовим З'їздом СУМ'у в Нью Йорку поширювалося за підписом „групи сумівців” ви-

разно комуністичного походження летючку, автори якої старажуться підірвати значення цієї організації і нацькувати молодь на батьків.

На ковертах, у яких висилается подібного роду провокаційні комуністичні матеріали, як адреси висилачів часто подається адреси українських організацій чи відомих приватних осіб.

В Скірентоні, в Америці, діють місцеві „прогресисти”: до друкарні тижневика „Народня Воля” викинуто дві замальтні бомби, що спричинили пожежу, своєчасно зліквідовану. В Чикаго під час академії, присвяченій пам'яті Степана Бандери, камінням з вулиці вібило вікно в залі, де відбувалась академія. Кілька разів, очевидно, підкуплені совєтськими агентами молодики вибивали вікна в редакції „Свободи” в Джерзі Сіті і малювали на її дверях знак свастики.

Ворог активізується на всьому фронті! Будьмо обачні!

„АНТИСОЦІЯЛЬНІ ПАРАЗИТИ”

В боротьбі з внутрішньою опозицією, крім тюремного ув'язнення, заслання до концтаборів та замикання в психіатричних лікарнях, щораз ширше почали застосовувати в ССР адміністраційний закон 1961 року про боротьбу з т. зв. „антисоціальними паразитами”. Під цей закон підпадають особи, які „уникають соціально-корисної праці, одержують нетрудовий прибуток з експлуатації земельних ділянок, авт або будинків, або доконують інші антисоціальні акти, що дозволяють їм вести паразитарний спосіб життя”.

Винні в порушенні цього „закону” можуть бути депортовані на північні та східні окраїни ССР на час від двох до п'яти років. Спираючись на туманному окресленні „інших антисоціальних актів”, кожна особа, що критикує советський режим, може бути обвинувачена в „паразитизмі” і вислана в котрусь із найглуших місцевостей Сибіру.

ЗБРОЯ, ЯКОЇ БРАКУЄ НАРОДАМ

У своїй книжці, що вийшла недавно німецькою мовою п. н. „Росія без прикрас і замовчувань”, советський журналіст-неповоротець жидівського роду Л. Владіміров — Л. Фінкельштейн пише, що однопартійна влада в ССР вступила в свій останній період. Він вважає, що для її розвалу ні війни, ані іншого якось катаклізму не треба: „Зброя, якої бракус народам — правда про світ, про режим в країні, про себе самого”. Якщо будь-коли, — пише Л. Фінкельштейн, — відбудеться прилюдний суд над советським режимом, то найтяжчими обвинувачами будуть селяни, а за ними „його величність робітнича кляса”, обмануте і жорстоко визискуване большевиками робітництво. „Творцями підпільних змін” називає він молоду творчу інтеліген-

цію, при чому, на його думку, головна частина „літературного айсбергу” — під водою.

Ніякої дружби народів, про яку розписується советська преса, — заявляє Л. Фінкельштейн, — не існує. Найбільш упривілейована національність в ССР російська. Все ж краще бути українцем, як татарином. За національною ознакою жорстоко потерпіли німці Поволжя, калмики, чеченці, інгуші, кримські татари. Немає жидів у військових організаціях, поліційних, дипломатичних, зовнішньоторговельних.

Офіційна „братьська дружба рівноправних радянських народів” — брехливе гасло, якому ніхто не вірить. В практичному житті — загострення расових конфліктів. Центральний Комітет комсомолу — одна з найбільш антисемітських організацій ССР, хоч серед самої молоді антисемітських настроїв не заважується.

На думку автора, в переважаючій більшості населення проти національної політики партійного керівництва.

СЕСІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ ССР

в інтерпретації американського кореспондента

Сивоголовий, кругловидий советський генерал на по-дюмі, перехилившись через стіл, щось говорить півголосом до людини в цивільному. За ним генеральний секретар партії Леонід Брежнєв з пасмами сивини у волоссі, в темносиньому костюмі щось пошепки вияснює президентові Миколі Підгорному. Прем'єр Олексій Косягін, що сидить поміж ними, відхилився злегка на спинку крісла, очевидно, не заінтересований тим, що каже Брежнєв.

1200 депутатів, учасників сесії Верховної Ради ССР, найвищої законодатної установи, слухають у Великому Кремлівському Палаці довгу промову про советську економіку. Справи йдуть добре, — каже промовець, — хоч не так добре, як хотілося б, головно через погоду. Але в наступному році погода напевно буде краща.

Дехто з депутатів слухає уважно. Дехто читає „Правду”. Більшість щось між собою говорять, творячи приглушений гомін, що увиразнюються, коли промовець набирає в груди повітря. Декілька депутатів сплять.

Депутати з Риги до Владивостоку знають, що вони одноголосно схвалять бюджет і економічний плян на 1970 рік, вже уложені наперед в Політбюро.

Протягом двох днів сесії не було дебатів, і кожну промову вкрито рясними оплесками. Узбек у своїй екзотичній „шапочці-„тюбетейці” і жінки-депутати з України і Центральної Азії в барвистих хустках на головах додають барвистоти до цієї кремлівської сцени.

Фотографи, ходячи поміж кріслами, фіксують фотоапаратами обличчя тих, що, згідно з советськими законами, презентують 240 мільйонів громадян цієї країни.

Однодушність у голосуванні здається відповідає однодушному бажанню депутатів, аби вже скоріше на-

ступила перерва в засіданні, щоб можна було йти до буфету.

Атмосферу сесії найкраще представляє анекдот, почутий кореспондентом у кулюарах: Брежнєв виголошує головну промову. Нараз він замовкає і по павзі заявляє: „Серед депутатів на залі сидить американський шпигун! Негайно його арештувати!” Група кафебістів відразу з пістолетами в руках прямує до 15-го ряду наліво, до шостого місця від проходу, і арештує людину.

„Як ви відразу знайшли шпигуна?” — спитав хтось із депутатів у кафебіста. Кафебіст відповів: „Дуже просто. Ленін учив нас: ворог ніколи не спить”.

(„Нью Йорк Таймз”)

„УКРАЇНА МАЄ НАЙБІЛЬШЕ ПІДСТАВ СТАТИ НА ВЛАСНІ НОГИ”

Це твердить у своїй статті п. з. „Советський Союз — не дуже мовчазна більшість” один з найкращих знавців СССР, Джан Дорнберг, у популярному журналі „Ньюзвік” з 12 січня ц. р. Він пише: „Якщо приде до зудару поміж москалями і не-російськими народами, то найбільш правдоподібно станеться це в Україні. З 47 мільйонів населення і з 232.000 кв. миль території Україна є п'ятим щодо величини європейським членом Об'єднаних Націй. Крім того український націоналізм глибоко закорінений в культурних і економічних осягах... Це є, мабуть, причиною того, що українські націоналісти такі настирливі в домаганнях своїх національних прав і советська влада за всяку ціну намагається приборкати їх активність”.

„Останнім часом, — пише Джан Дорнберг, — українські націоналісти виступають проти офіційного перекручування історії України, проти усування української мови з міських школ і проти економічних директив з Москви, які змушують Україну розбудовувати важку індустрію, занедбуючи продукцію товарів широкого вжитку”.

ІВАН ДЗЮБА ДІСТАВ „СУВОРЕ ПОПЕРЕДЖЕННЯ”

Київська „Літературна Україна” з 6 січня ц. р. пише про Івана Дзюбу: „Його промови та виступи з націоналістичним забарвленням, з гаслами політичного анархізму і, нарешті, видана за кордоном його брошура „Інтернаціоналізм чи русифікація?”, написана з політично хибних, немарксистських позицій, стала поживою для ворогів радянського ладу, передусім збанкрутілих ідеологів українського буржуазного націоналізму... Ось чому правління Київської письменницької організації ухвалило — виключити І. Дзюбу із членів Спілки Письменників”.

Питання про І. Дзюбу розглядалось після того на засіданні Президії Правління Спілки Письменників. З'ясовуючи свою позицію, І. Дзюба прочитав текст заяви, в якій між іншим пише: „Останнім часом на За-

ході, зокрема в середовищі української еміграції, часто згадувано мое ім'я. Подекуди мені там „співчувають” і зі мною „солідаризуються” люди, з чиimi антикомуністичними поглядами я ніколи не мав і не збиралася мати нічого спільног...”

Учасники засідання, — повідомляє „Літературна Україна”, — підкреслювали, що розглядають заяву І. Дзюби лише як перший крок до усвідомлення помилкової творчої практики, і що його дальнє перебування в Спілці Письменників залежатиме перш за все від того, наскільки активно він включиться в літературний процес на засадах єдиноправильного вчення марксизму-ленінізму”.

„ПОВАГА ДО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ТЕМИ”

Висміваючи культ Мао Тсе-тунга в Китаї, позбавлені гумору і історичних перспектив советські пропагандисти ніби забувають, що творці культу сучасного китайського бодхіхана взоруються в усіх деталях на культові Сталіна в ще недавніх часах і культові Леніна, століття якого цього року відзначатимуть в СССР.

„Неперевершений геній зла”, Ленін, який знищив десятки мільйонів людей, створив каство рабське суспільство і нині чорною тінню звисає над світом, представляється в книжках советських письменників, як живе втілення доброти і гуманності.

У видавництві „Молода Гвардія” в Москві вийшла недавно чергова книжка для дітей про Леніна В. Прівальського — „Про всенародну любов до Ілліча”.

Герой одного з оповідань цієї книжки Ваня Шухов хоче бодай у чомунебудь бути подібним до Леніна. І от, довідавшись, що „Ілліч” говорить і пише дев'ятьма мовами (автор тут дуже переборщує — ред.), він постановляє вивчити їх, щоб колись прийти до Леніна і заговорити з ним усіма дев'ятьма. І він справді дев'ять разів приходить до Леніна... тільки вже до мавзолею, і щоразу вивченою ним мовою шепоче „вождеві”, що виконав свою присягу.

Чи не забагато труду завдав собі цей придуманий автором дурний Ваня, вивчаючи дев'ять мов, щоб сказати ними по кілька слів? А проте, маленькі читачі цієї книжки можуть навіть і повірити авторові, що так воно справді було. І на це він розраховує.

І от ще оповідання з цієї соцреалістичної книжки: Троє хлопчиків — один сільський і двоє безпритульників (!) везуть подарунок Ленінові на день його народження. „Ілліч” влаштовує дітей в комуну під Москвою, а наступного дня туди привозять подарунок від Леніна: цілий мішок харчів — той самий (!), що його привезли „вождеві” діти. Додамо від себе: сільський хлопчик з голодного села і двоє других хлопчиків, що, дякуючи Ленінові, втратили батьків і стали „безпритульними”.

В такому роді написані і всі інші оповідання цієї шкідливої книжки, про яку московська „Правда” пише: „вона написана широко, з любов'ю до її геройів і з повагою до відповідальної теми”.

В. С.

Нестор Махно

МОЯ ЗУСТРІЧ! РОЗМОВА З ЛЕНІНИМ

З відстані 50-ох років цікаво послухати голос відомого в історії революційних 1917-21 років ватажка анархістських загонів Нестора Махна (1884-1934). У своїй книжці „Під ударами контрреволюції”, що вийшла у Парижі в 1936 р., розповідає він, між іншим, про свою зустріч з Леніним у Кремлі. З цієї розмови видно, як Ленін, до якого апелюють тепер в Україні і на еміграції деякі опозиційно наставлені до сучасного режиму люди, відносився до українських аспірацій і як творилася советська влада на її території. Нижче подаємо в уривках один із розділів цієї книжки „батька-отамана” Н. Махна, що закликав українське селянство боротися під чорними прапорами за „вільні ради без комуністів”.

Редакція

...Другого дня рівно о першій годині я був знову в Кремлі, у голові ВЦВК тов. Свердлова. Він провів мене до Леніна. Останній зустрів мене по-батьківську і однією рукою взяв за руку, а другою посадив у крісло.

Почав розпитувати: з якої я місцевості, як селяни сприйняли гасло „вся влада радам на місцях”, як реагували на дії ворогів цього гасла взагалі і Української Центральної Ради зокрема? І чи бунтувались селяни у моїй місцевості проти навали німецьких і австрійських армій. Якщо так, то чого бракувало, щоб селянські бунти вилились у загальне повстання...

Я відповідав Ленінові коротко, і він дивувався, що я йому казав, а саме, що гасло „влада рад на місцях” — це по-селянськи значить, що вся влада і в усьому повинна ототожнюватися безпосередньо з свідомістю і волею самих трудящих; що сільські, волосні чи районні ради робітничо-селянських депутатів є не більше й не менше як одиниці революційного групування і господарського самоуправління на шляху боротьби з буржуазією та її прихвоснями — правими соціалістами та їх коаліційною владою.

— Чи думаете ви, що це розуміння селянами нашого гасла — правильне? — спитав мене Ленін.

Я відповів: — Так.

— В такому разі селянство з вашої місцевості заряжене анархізмом.

— А хіба це погано? — спитав я.

— Я цього не хочу сказати. Навпаки, це було б добре, бо це прискорило б перемогу комунізму над капіталізмом... Але я тільки думаю, що це явище в селянстві не природне: його занесли анархістські пропагандисти. Я готов допустити, що цей настрій, бувши незорганізованим і підпавши під удари контрреволюції, вже пережив себе.

Я завважив Ленінові, що вождів не вільно бути пемістом і скептиком.

Свердлов перебив мені: — То по-вашому треба розвивати це анархічне явище?

— О, ваша партія розвиває його не буде! — відповів я...

Далі ми звернули розмову на інші теми. На питання про „червоноївардійські загони і революційну мужність, з якою вони боронили наші спільні революційні досягнення” Ленін змусив мене відповісти найдокладніше. Це питання, мабуть, непокоїло його або ж він відновлював у пам'яті те, що ще недавно зробили були червоноївардійські групи на Україні, зробили нібито успішно, осiąгнувши ту ціль, яку Ленін та його партія ставили перед собою і в ім'я якої посилали ці групи з далекого Петрограда та інших великих міст Росії на Україну. Я сказав:

— Я — учасник роззброєння козачих ешелонів, що знялися були з протинімецького фронту наприкінці грудня 17-го та на початку 18-го року і добре знайомий з „революційною мужністю” червоноївардійських загонів, а особливо їх командирів. І мені здається, що ви, товаришу Ленін, маючи про неї відомості з других або й третіх рук, перебільшуєте ї... Лише на підходах до вузлових станцій червоноївардійські частини приймали фронтову лінію і робили свої атаки. Тому вони не встигали навіть випустити свою відозву, як контрреволюційні сили (війська УЦРади — ред.) уже переходили в контрнаступ і часто змушували червоноївардійців тікати на десятки верст...

— Що ж революційні пропагандисти роблять по селах? Хіба вони не встигають підготовити сільських пролетарів до того часу, коли червоноївардійські частини проходять мимо них, щоб поповнювати їх свіжими борцями? — подразнено спитав Ленін.

— Революційних пропагандистів так мало і вони такі безпомічні! А там же сотні пропагандистів, тасмних ворогів революції, приїжджають щодня, — відповів я.

Ленін, похилившись голову, про щось думав. Потім випростався і сказав, звертаючись до Свердлова:

— Зреорганізувавши червоноївардійські загони в Червону Армію, ми йдемо вірним шляхом до остаточної перемоги пролетаріату над буржуазією.

Потім запитав мене: — Чим ви думаете зайнятися в Москві?

Я відповів, що тут затримався не надовго: за рішенням нашої повстанської конференції в Таганрозі, мусить бути у перших числах липня на Україні.

— Нелегально?

— Авжеж!

Ленін, звертаючись до Свердлова, сказав: — Анархісти завжди самовіддані, йдуть на всякі жертви, але вони — коротковізорі фанатики, пропускають теперішність задля далекої майбутності...

— Анархісти-комуністи, — сказав я, — на Україні — або тому, що ви, комуністи-большевики, стараєтесь

Mr. M. Orlowsky, M. D.
P. O. Box 185
Brunswick, Ohio 44212

уникати слова Україна і називаєте її „півднем Росії” — анархісті-комуністи на цьому „півдні Росії” дали вже занадто багато доказів, що вони тісно зв’язані з „теперішнім”. Вся боротьба революційного українського села з Українською Центральною Радою велася під ідейним проводом анархістів-комуністів і почата російських есерів, які, правда, мали зовсім інші цілі. Ваших большевіків по селах зовсім немає, або, якщо є, то їхній вплив там зовсім мізерний. Адже майже всі сільськогосподарські комуни та артілі на Україні були створені з ініціативи анархістів-комуністів... І добра половина революційних загонів на Україні билася під анархічними пропорами...

Я глянув на голову ВЦВК: він почервонів, але посміхався до мене. Ленін же розводив руками і казав: — Можливо, що я помилуюся.

— Так, так, ви, товаришу Ленін, жорстоко осудили анархістів-комуністів тільки тому, я думаю, що зле інформовані про українську дійсність...

По павзі він запитав:

— Отже, ви хочете перебратися на свою Україну? І може хочете скористати з моєї допомоги?

— Навіть дуже! — відповів я.

Тоді Ленін звернувся до Свердлова:

— Хто у нас стоїть тепер у бюрі для переправи людей на південь?

Свердлов відповів: — Карпенко або Затонський. Треба довідатись.

— Подзвоніть і довідайтеся.

У той час, коли Свердлов дзвонив, Ленін переконував мене, що з його відношення до мене я повинен пerekonatysia, що відношення партії комуністів до анархістів не таке вже вороже...

Свердлов повідомив, що справою переправи людей для підпільної роботи на Україні керує Карпенко, але й Затонський також близький до цієї справи.

Ленін вислухав і звернувся до мене:

— Так от, товаришу, зайдіть завтра до Карпенка і попросіть у нього все, що вам потрібне для нелегальної поїздки на Україну. Він вам укаже і надійний маршрут через кордон.

— Який кордон? — спітав я його.

— Хіба ви не знаєте? Тепер встановлено між Росією і Україною кордон. Його охороняють німецькі війська, — первово завважив Ленін.

— Але ж ви вважаєте Україну „півднем Росії”! — казав я.

— Вважати — одне, товаришу, а в житті бачити — інше, — відповів Ленін...

І ми всі троє підвелися, потиснули один одному руки, сердечно — здавалось — подякували один одному, і я вийшов від Леніна...

ТРЕБА СТОЯТИ НА ЧАТАХ

З претензіями на гумористичну форму і під блюзнірським заголовком київський „Червоний Перець” у фейлетоні Г. Вареника подає деякі дані про дальше нищення в Україні культурних та історичних пам’яток.

Редакція

— Дуже поспішаю, — заскочивши на хвилинку до редакції, сказав Гордій. Вигляд у нього був заклонотаний і стурбований. — Мущу бігти на Володимирську гірку, страшенно непокоїть мене доля пам’ятника. Володимириу. Як би його часом не знесли...

— Та ви що?! Хто ж то наважиться?! Адже й дитині відомо, що це історичний і мистецький пам’ятник.

— Так. І історичний, і мистецький. Але мас компромітуючі дані. Хрест у руках тримас. І через нього може постраждати. Особливо, коли сюди ненароком завітають деякі завзяті хлопці з Львівщини. У себе в області вони вже трохи погаздували. От у селі Верені Миколаївського району стояв пам’ятник на честь скасування панщини 1848 року. Теж мав історичну цінність. А скасували його. І в ряді інших сіл так само зникли пам’ятники, присвячені цій події, бо мали вони ознаки культової форми.

Є на Львівщині унікальна археологічна пам’ятка — старовинне місто Звенигород (нині село Пустомитівського району). Згадка про нього є в давньоруському літописі 1086 року. Проведені тут розкопи дали багато найдікавіших даних про сиву давнину, про життя й працю давньоруських ремісників. Тут відкопали й численні житла городян, і косторізні майстерні, ковалські й гончарні горни, рештки шевської майстерні. Виявлено тут і поховання порубаних татарськими шаблями мужніх захисників міста під час навали 1241 року.

Та десь років через сімсот з гаком після татаро-монгольської навали з’явився в цих місцях Михайло Семенович Лісненко, голова колгоспу. І почав доруйновувати те, чого віки не могли зробити. Для цього на території колишнього городища збудував корівник, гноєсховища, а при будівництві зняв товстий шар землі з цінними археологічними пам’ятками.

І не те, що органи прокуратури не знайшли поки достатніх даних для притягнення Лісненка до кримінальної відповідальності, а облвиконком обмежився суверим попередженням. По-справжньому здивувало мене одне: те, що Михайло Семенович Лісненко, — колишній учитель історії.

... Та поки я тут з вами теревені правлю, там, можливо, завзяті хлопці з Львівщини й до пам’ятника Володимиру добираються. А то ще, боронь боже, до Лаври чи до Софійського собору зазирнуть...

С К Л А Д А Й Т Е Н А П Р Е С - Ф О Н Д В І С Н И К А !